

ЗВІТ

за результатами дослідження

"Суспільні установки українців:
індивідуалізм, колективізм та ідеологія"

Проведено компанією:
"Нью Імідж Маркетинг Груп"
на базі додатка «Lemur»

Вересень, 2025

ЗМІСТ

Загальна інформація про дослідження	2
Основні результати	3
Загальні результати	5
Пріоритет (що важливіше) у складній ситуації	5
Сторона, яку, як правило, підтримують, у конфлікті між особистими свободами та суспільним добробутом	7
Ступінь погодження з обмеженнями / вимогами уряду, які обмежують людину особисто	10
Ступінь погодження з окремими твердженнями	11
Ідеологічно-політичні погляди	14
Що думають українці про капіталізм?	20
Ставлення до економічної свободи в Україні	24
Схвалення переходу до ринкової економіки — порівняння 2019 та 2025 років	38
ВИСНОВКИ	39
Портрет респондентів	41
Про Міжнародний Інститут Свободи (ILI)	43

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДОСЛІДЖЕННЯ

 Методологія: Онлайн-опитування за інтерактивною структурованою анкетною, посилання на яку відправлялося потенційним респондентам з бази даних (CAWI).

 Мета: Вивчення суспільних установок українців щодо капіталізму, індивідуалізму, колективізму та ідеології.

 Географія: Україна (крім населених пунктів на тимчасово окупованих територіях частини Донецької, Запорізької, Луганської та Херсонської областей, окупованої АР Крим) - національний проект.

 Обсяг вибіркової сукупності: 1000 респондентів.

 Терміни проведення польового етапу: 04.09.2025-16.09.2025.

 Дизайн вибірки: Комбінована — пропорційно стратифікована за регіонами й типами населених пунктів, з квотним скринінгом на щаблі відбору респондента (стать та вік).

Вибірка репрезентує доросле населення України інтернет-користувачів віком 18 років та старше. Статистична похибка з ймовірністю 0.95 не перевищує 3,16% (без урахування дизайн-ефекту).

У графіках N – кількість респондентів, які відповідали на питання.

*У окремих таблицях **зеленим** кольором виділені показники, які на 5% та більше вище за загальний показник, червоним – на 5% та більше нижче за загальний.*

- 62% респондентів зазначали, що **у складній ситуації їм важливіше баланс особистої свободи й суспільних інтересів**; 25% – пріоритетним у складній ситуації відмічали особисту свободу; 6% – інтереси суспільства / громади; 7% – не змогли визначитися з відповіддю на це питання.

- **У конфлікті між особистими свободами та суспільним добробутом** 39% респондентів займають «балансову точку», так у частині випадків підтримують особистість, у іншій частині – суспільство. 16% респондентів відмічали, що у конфлікті між особистими свободами та суспільним добробутом завжди підтримують особистість, ще 13% – частіше підтримують особистість. Натомість лише 6% респондентів відмічали, що у конфлікті між особистими свободами та суспільним добробутом вони завжди підтримують суспільство, ще 7% – частіше підтримують суспільство. 19% респондентів не змогли визначитися з відповіддю на це питання.

- За умови, що **уряд вводить нові обмеження чи вимоги** (наприклад, під час війни), але ці обмеження обмежують респондента особисто, 41% респондентів погодяться на нові обмеження / вимоги, але з сумнівом; 31% – не погодяться, вважають, що особиста свобода не повинна страждати навіть заради загального блага; 19% – погодяться, оскільки важливіше суспільний інтерес; 9% – не змогли визначитися з відповіддю на це питання.

- Твердження **«У складні часи головне – підтримувати одне одного, навіть за рахунок особистих ресурсів»**: найвищий ступінь погодження серед усіх тверджень – 40% повністю згодні, 24% – скоріше згодні, 23% – частково згодні, частково ні, лише 5% – скоріше не згодні, 2% – зовсім не згодні, 6% – не змогли визначитися з відповіддю на це питання.

- Твердження **«Людина має право жити так, як хоче, навіть якщо це не подобається більшості»**: посідає умовне друге місце за ступенем погодження серед усіх тверджень – 39% повністю згодні, 21% – скоріше згодні, 19% – частково згодні, частково ні, 10% – скоріше не згодні, 6% – зовсім не згодні, 5% – не змогли визначитися з відповіддю на це питання.

- Твердження **«Успіх залежить переважно від зусиль особистості, а не підтримки з боку держави»**: посідає умовне третє місце за ступенем погодження серед усіх тверджень – 29% повністю згодні, 24% – скоріше згодні, 26% – частково згодні, частково ні, 8% – скоріше не згодні, 5% – зовсім не згодні, 8% – не змогли визначитися з відповіддю на це питання.

- Твердження **«Кожен повинен самостійно вирішувати, що для нього правильно, без огляду на суспільні норми»**: посідає умовне четверте місце за ступенем погодження серед усіх тверджень – 26% повністю згодні, 19% – скоріше згодні, 25% – частково згодні, частково ні, 12% – скоріше не згодні, 10% – зовсім не згодні, 8% – не змогли визначитися з відповіддю на це питання.

- Твердження **«Людина повинна жити не тільки для себе, але й для спільноти»**: посідає умовне п'яте місце за ступенем погодження серед усіх тверджень – 20% повністю згодні, 21% – скоріше згодні, 32% – частково згодні, частково ні, 10% – скоріше не згодні, 10% – зовсім не згодні, 7% – не змогли визначитися з відповіддю на це питання.

- Твердження **«Інтереси суспільства мають бути важливішими за інтереси окремої людини»**: посідає умовне шосте місце за ступенем погодження серед усіх тверджень – 11% повністю згодні, 12% – скоріше згодні, 29% – частково згодні, частково ні, 18% – скоріше не згодні, 22% – зовсім не згодні, 8% – не змогли визначитися з відповіддю на це питання.
- Коефіцієнт щодо 6 тверджень про **індивідуалізм / колективізм** (які описані вище) становить 1,25 та є ще одним свідченням того, що серед респондентів переважають індивідуалістські цінності (коефіцієнт нижче 1,0 означає, що переважають колективістські установки, коефіцієнт вище 1,0 означає, що переважають індивідуалістські установки; чим коефіцієнт вище 1,0, тим більша перевага індивідуалістських цінностей).
- 24% респондентів визначають свої **ідеологічно-політичні погляди** як націоналістичні, 17% – як ліберальні, 12% – як консервативні, 10% – як соціалістичні, 5% – як лібертаріанські, 1% – як комуністичні, 2% – надали свій варіант, 29% – не змогли визначитися з відповіддю на це питання.
- Telegram-канали продовжують залишатися **основним джерелом інформації** для більшості населення – 72% респондентів отримують новини та цікаву для себе інформацію саме з Telegram-каналів. Також до топ-3 джерел, які використовують для отримання новин / цікавої інформації входять YouTube (43%) та інтернет-сайти (39%).

ЗАГАЛЬНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Пріоритет (що важливіше) у складній ситуації?

Для вимірювання ціннісних орієнтацій українців щодо тяжіння до індивідуалізму (пріоритету особистої свободи, самовираження, автономії) чи до колективізму (готовності підпорядковувати індивідуальні інтереси потребам суспільства або громади) респондентам ставилося питання: «Що для Вас важливіше у складній ситуації». Так, 62% опитаних зазначили, що для них у складній ситуації важливий баланс як особистої свободи, так і інтересів суспільства / громади. Тобто більшість респондентів не готові ставити особисту свободу чи суспільні інтереси вище одне одного, що може свідчити про схильність до прагматизму, запит на гнучкі та помірковані політики, які будуть транслювати наголос на компромісі, злагоді, партнерстві між індивідуальним і суспільним.

Частіше за інших важливість балансу особистої свободи й суспільних інтересів у складній ситуації обирали респонденти старшої вікової категорії – 73% проти загального показника 62% серед усіх респондентів.

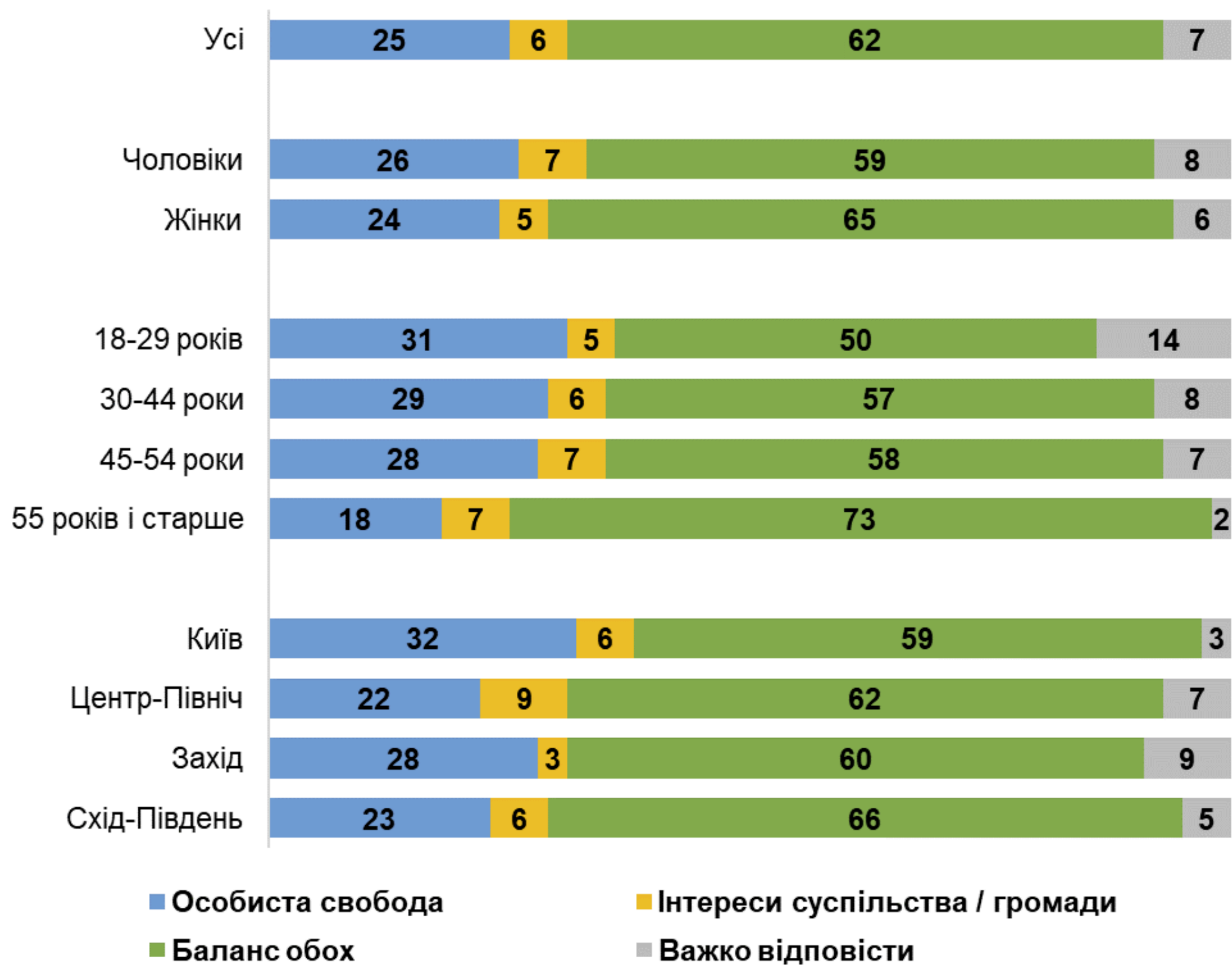
Одночасно кожен 4-й респондент (25%) відмічав, що у складній ситуації для нього важливіша особиста свобода. Пріоритет особистої свободи більш виражений у молоді: 31% серед респондентів віком 18-29 років відмічали, що у складній ситуації їм важливіша особиста свобода; а також серед киян: 32% серед киян відмічали, що у складній ситуації їм важливіша особиста свобода.

Лише 6% серед усіх респондентів відмічали, що у складній ситуації їм важливіші інтереси суспільства / громади; респонденти з Заходу обирали цю відповідь дещо рідше за інших, зважаючи на те, що і пріоритет особистої свободи у складній ситуації респонденти з західних областей відмічали дещо частіше за інших, можна припустити про дещо вищий рівень тяжіння до індивідуалізму саме серед киян та опитаних з Заходу.

7% респондентів серед усіх опитаних не змогли визначитися з відповіддю щодо того, що їм важливіше у складній ситуації (**Графік 1**).

Як і прогнозувалося, з підвищенням рівня доходів зростає відсоток тих, хто вважає, що у складній ситуації важливіша свобода, так серед респондентів з рівнем доходів «низький» (сукупний середньомісячний дохід родини не перевищує 10 000 гривень) та «нижче середнього» (сукупний середньомісячний дохід родини складає 10 001 - 20 000 гривень). Таку відповідь надали 22%. Серед респондентів з «середнім» рівнем доходів (сукупний середньомісячний дохід родини складає 20 001 - 40 000 гривень) – 26%, серед респондентів з «високим» рівнем доходів (сукупний середньомісячний дохід родини перевищує 40 001 гривень) – 29%.

Одночасно цікавим є той факт, що респонденти з «високим» доходом також дещо частіше за інших відмічали важливість інтересів суспільства / громади у складній ситуації, натомість респонденти з «низьким» доходом дещо частіше за інших не могли визначитися з відповіддю на це питання.

Графік 1. Пріоритет (що важливіше) у складній ситуації, загальний, статевий, віковий і регіональний розподіли, N = 1000, %

В процесі опитування респондентам пропонувалося оцінити власну політичну позицію за шкалою «лівий-правий» від 0 (ультралівий / представник крайньої лівиці) до 10 (ультраправий / представник крайньої правиці).

- 0-2 означає «представник крайньої лівиці»
- 3-4 – «помірно лівий»
- 5 – «центрист»
- 6-7 – «помірно правий»
- 8-10 – «представник крайньої правиці».

Важливо зазначити, що 38% респондентів не змогли визначитися з відповіддю відносно власної політичної позиції, при цьому жінки у 2 рази частіше за чоловіків надавали відповідь – «я не знаю» або «мені важко відповісти».

Серед респондентів, які надали відповідь щодо власної політичної позиції, зафіксовано такий розподіл: представники крайньої лівиці (0-2) – 4,5%, помірні ліві (3-4) – 9%, центристи (5) – 53%, помірні праві (6-7) – 18,5%, представники крайньої правиці (8-10) – 15%.

Представники крайньої лівиці та правиці значно частіше за інших зазначали, що у складній ситуації для них важливіші інтереси суспільства / громади – 15% та 14% відповідно при загальному показнику для цього варіанту відповіді 6% серед усіх респондентів. Одночасно представники крайньої лівиці та помірні ліві частіше за інших відмічали, що у складній ситуації для них важлива особиста свобода: 35% та 28% відповідно при загальному показнику для цього варіанту 25% серед усіх респондентів. Центристи та помірні праві частіше за інших важливим у складній ситуації відмічали баланс особистої свободи та інтересів суспільства / громади – 72% та 70% відповідно при загальному показнику для цього варіанту відповіді 62% серед усіх респондентів.

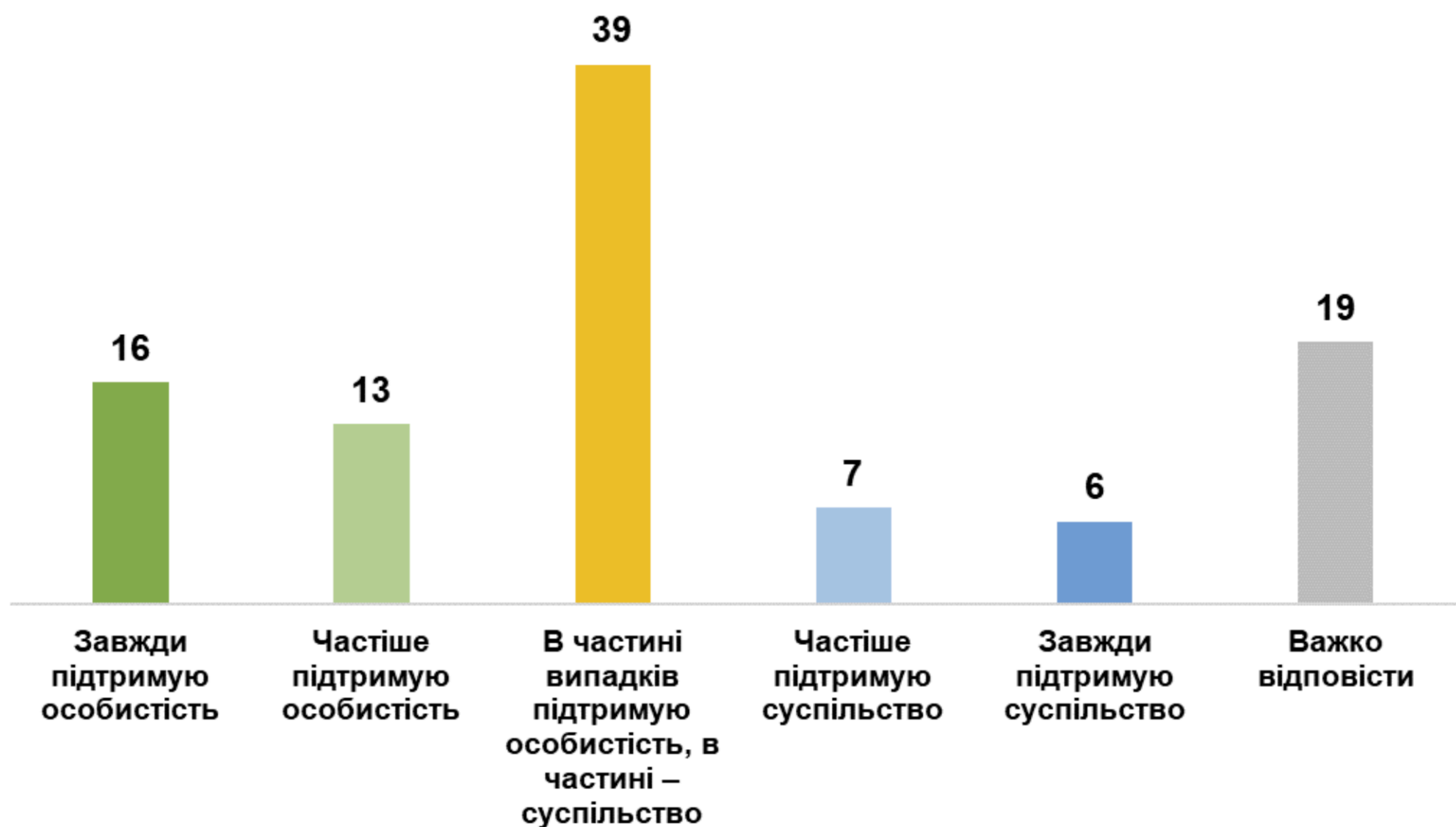
Сторона, яку, як правило, підтримують, у конфлікті між особистими свободами та суспільним добробутом

З метою глибшого вивчення ціннісних орієнтацій щодо тяжіння до індивідуалізму чи колективізму наступне питання стосувалося сторони, яку, як правило, підтримують респонденти у конфлікті між особистими свободами й суспільним добробутом.

39% респондентів відмічали, що в частині випадків підтримують особистість, в частині – суспільство. Тобто знову простежується гнучкість, схильність до компромісу, цінність балансу, поміркована позиція як більш популярна відповідь. Хоча позиція посередині може свідчити як і про раціональний компроміс, так і про ціннісну невизначеність, яка також могла поглибитися в умовах повномасштабної війни, кризи у багатьох сферах та невизначеності щодо власного майбутнього.

«Позицію посередині» у конфлікті між особистими свободами та суспільним добробутом дещо частіше за інших обирали респонденти старшої вікової категорії (55 років і старше), дещо рідше – молодь (18-29 років) та кияни.

Одночасно 16% респондентів відмічали, що у конфлікті між особистими свободами та суспільним добробутом завжди підтримують особистість, ще 13% – частіше підтримують особистість; частіше за інших ці відповіді знову обирали кияни (21% та 23% відповідно). Натомість лише 6% респондентів відмічали, що у конфлікті між особистими свободами та суспільним добробутом вони завжди підтримують суспільство, ще 7% – частіше підтримують суспільство. 19% респондентів не змогли визначитися з відповіддю на це питання (Графік 2 та Таблиця 1).

Графік 2. Сторона, яку, як правило, підтримують, у конфлікті між особистими свободами та суспільним добробутом, N = 1000, %

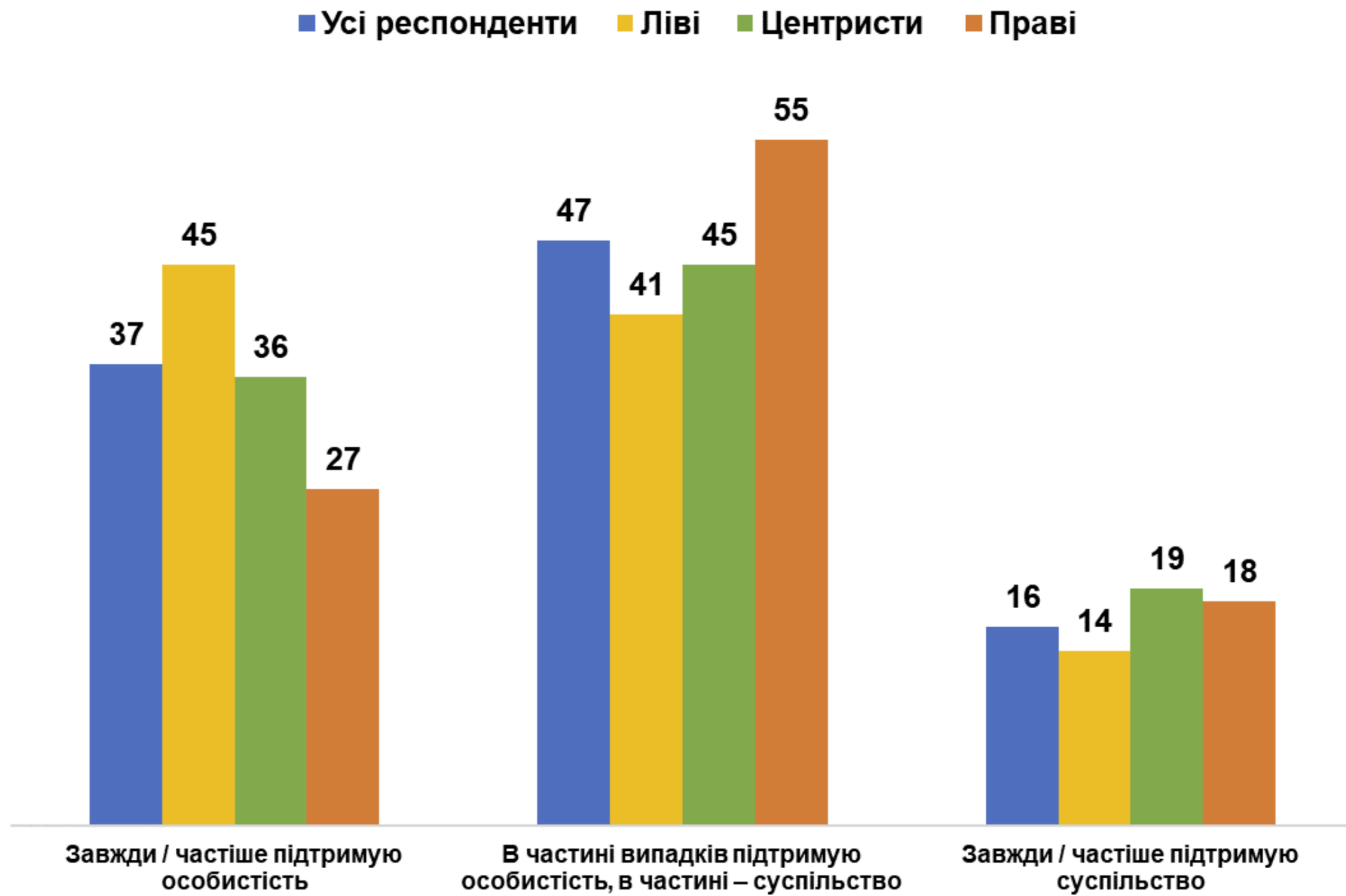
Категорія респондентів	1 – Завжди підтримую особистість	2 – Частіше підтримую особистість	3 – В частині випадків підтримую особистість, в частині – суспільство	4 – Частіше підтримую суспільство	5 – Завжди підтримую суспільство	Важко відповісти
Усі респонденти	16	13	39	7	6	19
Стать						
Чоловіки	15	16	40	7	8	14
Жінки	17	11	37	7	5	23
Вік						
18-29 років	17	16	32	7	10	18
30-44 років	17	14	35	8	5	21
45-54 роки	13	11	40	7	2	27
55 років і старше	17	12	44	6	8	13
Регіони						
Київ	21	23	34	10	2	10
Центр-Північ	13	14	42	6	7	18
Захід	17	12	40	6	7	18
Схід-Південь	17	11	35	8	6	23
Типи населених пунктів						
Міське	17	15	38	9	5	16
Сільське	15	10	40	3	9	23

Таблиця 1. Сторона, яку як правило підтримують, у конфлікті між особистими свободами та суспільним добробутом, загальний, статевий, віковий, регіональний розподіли та розподіл за типом населеного пункту, N = 1000, %

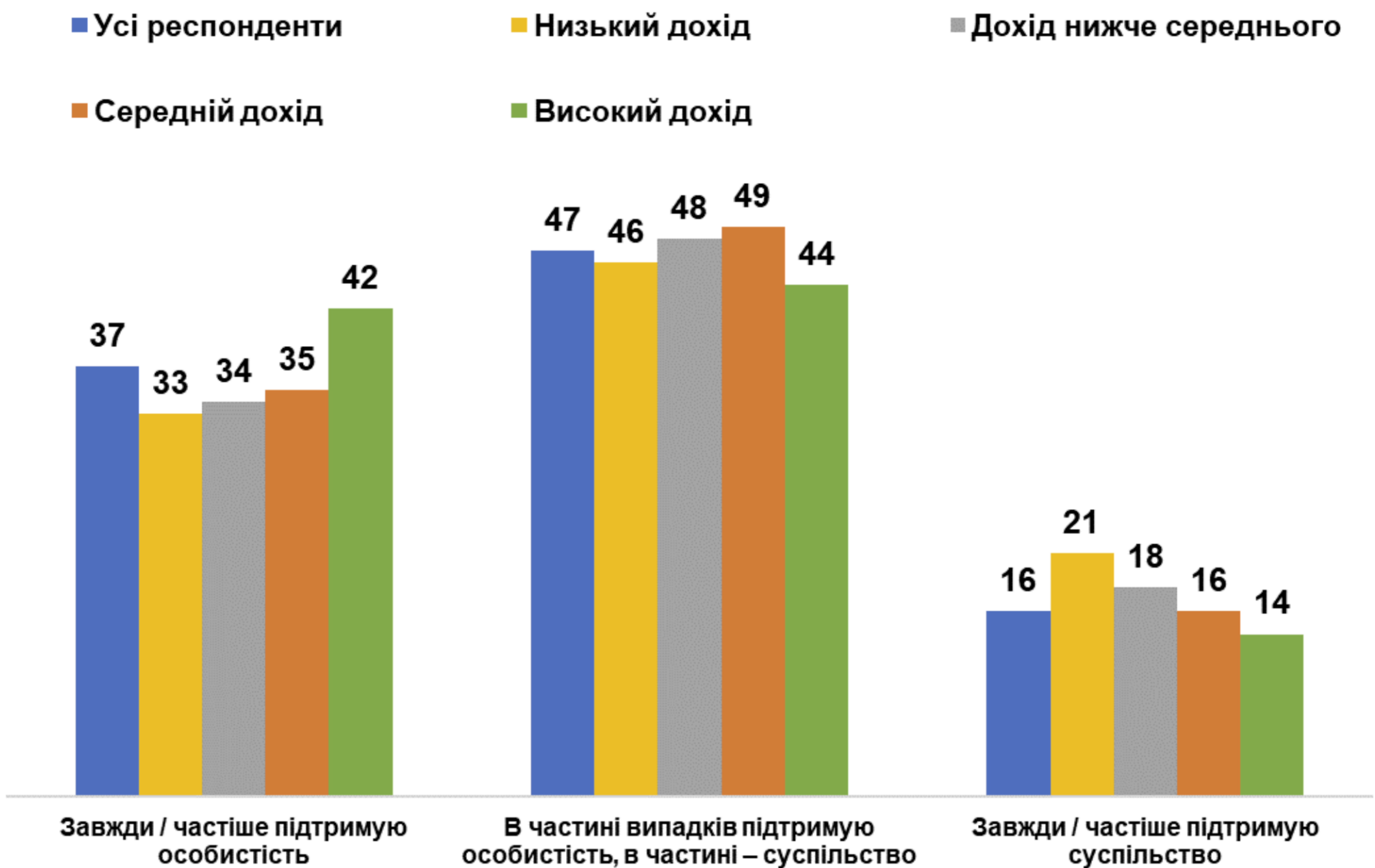
Отримані дані на Графіку 3 демонструють залежність сторони, яку обирають у конфлікті між особистими свободами та суспільним добробутом, від власної, політичної позиції.

Так респонденти, які визначають себе як «ліві», частіше за інших у конфлікті між особистими свободами та суспільним добробутом обирали саме особисту свободу – 45% при загальному показнику для цього варіанту відповіді 37% серед усіх респондентів; одночасно «праві» надавали цей варіант відповіді рідше за інших, при цьому частіше за інших обирали центральну позицію – у конфлікті між особистими свободами та суспільним добробутом в частині випадків підтримую особистість, в частині – суспільство – зазначили 55% респондентів з групи «праві» (Графік 3).

У конфлікті між особистими свободами та суспільним добробутом респонденти з «високим» доходом частіше відмічали, що завжди / частіше підтримують особистість. Щодо підтримки суспільства у конфлікті між особистими свободами та суспільним добробутом зафіксована така тенденція – з підвищенням рівня доходів відсоток тих, хто завжди / частіше підтримує суспільство, знижується (Графік 4).

Графік 3. Сторона, яку, як правило, підтримують, у конфлікті між особистими свободами та суспільним добробутом, загальний розподіл та розподіл за політичною позицією, N = 814 (без урахування тих, хто надав відповідь «важко відповісти»), %

Графік 4. Сторона, яку, як правило, підтримують, у конфлікті між особистими свободами та суспільним добробутом, загальний розподіл та розподіл за рівнем доходів, N = 814 (без урахування тих, хто надав відповідь «важко відповісти»), %

Ступінь погодження з обмеженнями / вимогами уряду, які обмежують людину особисто

За умови, що уряд вводить нові обмеження чи вимоги (наприклад, під час війни), але ці обмеження обмежують респондента особисто, 41% респондентів погодяться на нові обмеження / вимоги, але з сумнівом – це найбільш популярна відповідь серед усіх респондентів.

Це свідчить про високий рівень прагматизму та готовності до компромісів у значної частки населення. Саме ці респонденти скоріше схиляються приймати обмеження, визнають важливість суспільного інтересу, але наявність сумнівів може свідчити як про внутрішній супротив, або недовіру до уряду в цілому чи сумніви щодо доцільності певних рішень уряду.

Вищезазначені аспекти можуть свідчити про запит населення щодо більш прозорої, детальної, чесної комунікації від представників влади.

На нові вимоги / обмеження уряду, якщо вони обмежують особисто, частіше готові погодитися, хоча і з сумнівом респонденти старшої вікової групи – 46% проти загального показника 41% серед усіх респондентів.

Ще 19% респондентів готові підпорядковувати особисті інтереси суспільним, вважають суспільний інтерес важливішим, тому погодяться з новими обмеженнями / вимогами уряду, навіть якщо вони обмежують їх особисто. Частіше за інших цю відповідь знову таки обирали респонденти старшої вікової категорії – 55 років і старше (30%), рідше за інших – респонденти віком 18-29 років (12%) та 30-44 роки (10%), а також кияни (13%).

31% серед усіх респондентів не погодяться на нові обмеження / вимоги уряду, якщо ці нововведення обмежують їх особисто. Цікаво, що в цілому ця альтернатива посідає друге місце серед усіх респондентів, одночасно ця альтернатива є лідером для усіх вікових груп, окрім найстаршої.

Лише 17% респондентів віком 55 років і старше обирали цю відповідь, натомість в інших вікових групах цю відповідь обирали від 39% до 41% респондентів.

Тобто, всупереч «балансовій» позиції щодо індивідуалізму і колективізму, яку транслувала значна частка респондентів у питаннях вище, умова наявності особистих обмежень підвищує рівень тяжіння до індивідуалізму у респондентів віком 18-54 роки.

9% респондентів не змогли в цілому визначитися з відповіддю на питання, чи погодяться вони з новими вимогами уряду, якщо ті будуть обмежувати їх особисто (**Графік 5**).

Представники крайньої лівиці та правиці дещо частіше зазначали, що не погоджуються на нові обмеження / вимоги уряду, якщо ці нововведення обмежують їх особисто, ці респонденти вважають, що особиста свобода не повинна страждати навіть заради загального блага. Цікаво, що респонденти з високим доходом (понад 40 001 гривень сукупний дохід родини на місяць) дещо частіше погоджуються / погоджуються з сумнівом на нові обмеження / вимоги Уряду; одночасно опитані, які мають середній дохід (20 001-40 000 гривень сукупний дохід родини на місяць) дещо частіше зазначали, що не погоджуються з новими обмеженнями / вимогами уряду, якщо ці нововведення обмежують їх особисто.

Графік 5.
Погодження / непогодження, якщо уряд вводить нові обмеження чи вимоги (наприклад, під час війни), але ці обмеження обмежують респондента особисто, загальний, статевий, віковий та регіональний розподіли, N = 1000, %

Ступінь погодження з окремими твердженнями

В подальших питаннях респондентам пропонувалося оцінити за 5-ти бальною шкалою, де 1 – зовсім не згоден(-на), 5 – повністю згоден(-на), наскільки вони згодні з окремими твердженнями, які також були присвячені індивідуалізму та колективізму.

Твердження «У складні часи головне – підтримувати одне одного, навіть за рахунок особистих ресурсів»: **найвищий ступінь** погодження серед усіх тверджень – 40% повністю згодні, 24% – скоріше згодні, 23% – частково згодні, частково ні, лише 5% – скоріше не згодні, 2% – зовсім не згодні, 6% – не змогли визначитися з відповіддю на це питання.

Високий рівень солідарності, колективної стійкості й готовності до взаємодопомоги, навіть за рахунок особистих ресурсів, можуть бути обумовлені викликами воєнного часу: у кризових ситуаціях люди схильні шукати сенс у спільноті, намагаються гуртуватися, що створює додаткове відчуття безпеки і надії на краще.

Зі збільшенням віку респондентів зростає частка тих, хто повністю / скоріше згоден з цим твердженням (**Графік 6 та Таблиця 2**).

Твердження «Людина має право жити так, як хоче, навіть якщо це не подобається більшості»: посідає умовне **друге місце** за ступенем погодження серед усіх тверджень – 39% повністю згодні, 21% – скоріше згодні, 19% – частково згодні, частково ні, 10% – скоріше не згодні, 6% – зовсім не згодні, 5% – не змогли визначитися з відповіддю на це питання. Вищий ступінь погодження щодо цього твердження зафіксований серед респондентів віком 18-44 роки, тобто молодші респонденти сильніше орієнтуються на особисту свободу та самореалізацію, ніж на колективні норми, також це може бути проявами більшої толерантності, тяжіння до індивідуалізму, навіть, якщо це йде **всупереч** із колективним мисленням і суспільними традиціями.

В цілому така позиція вписується в глобальні світові тренди та може свідчити про те, що в Україні відбувається **формування суспільства, де права особистості визнаються важливими**, а соціальний тиск більшості втрачає силу (**Графік 6 та Таблиця 2**).

Твердження «Успіх залежить переважно від зусиль особистості, а не підтримки з боку держави»: посідає умовне **третє місце** за ступенем погодження серед усіх тверджень – 29% повністю згодні, 24% – скоріше згодні, 26% – частково згодні, частково ні, 8% – скоріше не згодні, 5% – зовсім не згодні, 8% – не змогли визначитися з відповіддю на це питання. Достатньо високий ступінь погодження з цим твердженням з одного боку може свідчити про орієнтацію на самореалізацію, автономність і відповідальність за своє життя; а з іншого боку – відображати скепсис щодо ефективності державних інституцій, особливо в контексті економічної підтримки чи соціальних програм, так у багатьох країнах із високим рівнем корупції або слабкими соціальними гарантіями люди частіше покладаються на себе, ніж на державу, хоча останнє не виключає прагнення українців контролювати своє життя власними діями.

Чоловіки повністю / скоріше погоджувалися з цим твердженням дещо частіше, ніж жінки (**Графік 6 та Таблиця 2**).

Твердження «Кожен повинен самостійно вирішувати, що для нього правильно, без огляду на суспільні норми»: посідає умовне **четверте місце** за ступенем погодження серед усіх тверджень – 26% повністю згодні, 19% – скоріше згодні, 25% – частково згодні, частково ні, 12% – скоріше не згодні, 10% – зовсім не згодні, 8% – не змогли визначитися з відповіддю на це питання. Частіше з цим твердженням повністю / скоріше погоджувалися респонденти віком 18-44 роки.

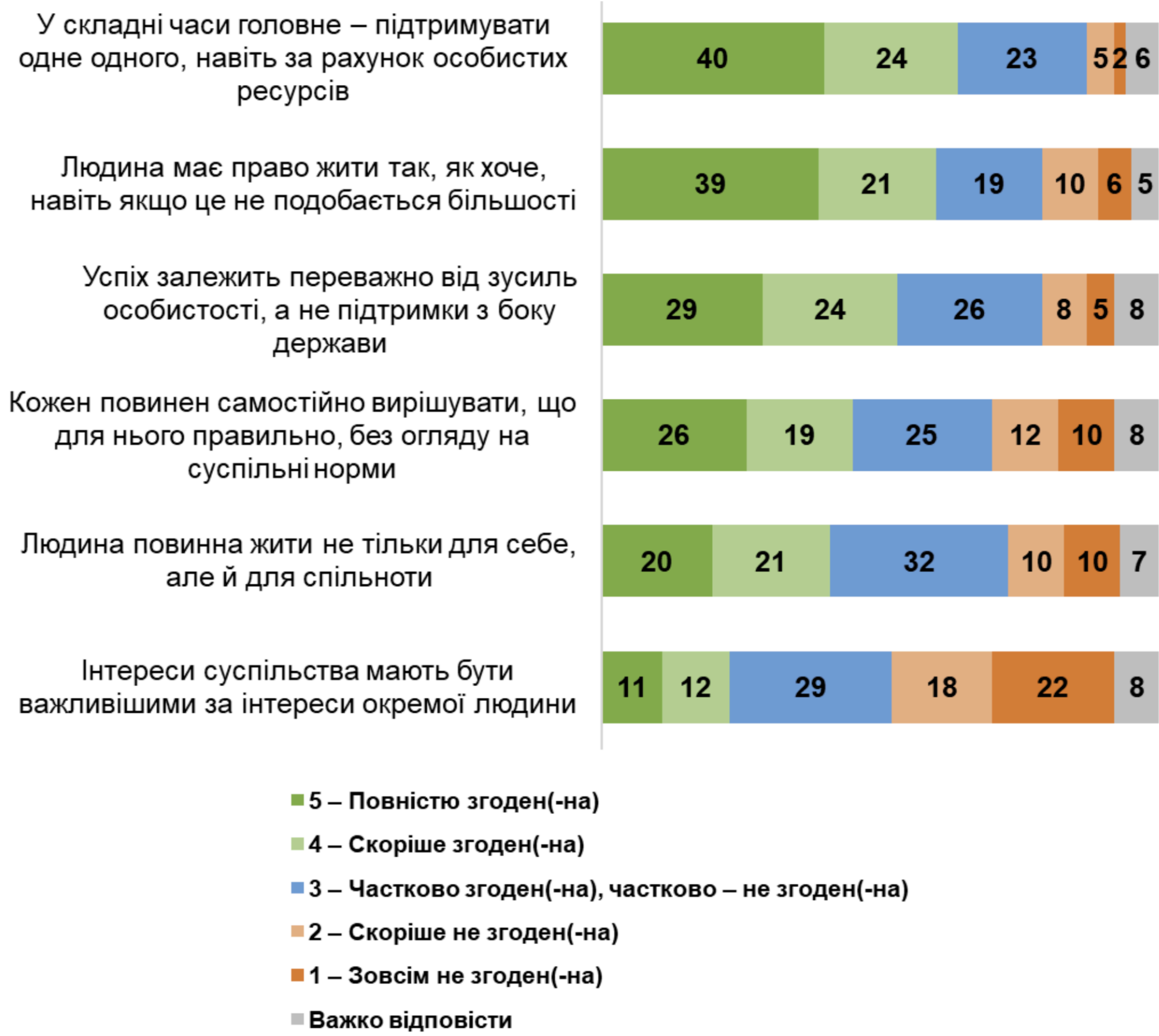
Це ще раз може свідчити про зміну ціннісних орієнтирів: від колективістських традиційних установок до ліберальніших, індивідуалістичних серед респондентів молодшого віку (**Графік 6 та Таблиця 2**).

Твердження «Людина повинна жити не тільки для себе, але й для спільноти»: посідає умовне **п'яте місце** за ступенем погодження серед усіх тверджень – 20% повністю згодні, 21% – скоріше згодні, 32% – частково згодні, частково ні, 10% – скоріше не згодні, 10% – зовсім не згодні, 7% – не змогли визначитися з відповіддю на це питання. Цікаво, що чоловіки з цим твердженням погоджувалися дещо частіше, ніж жінки, можливо чоловіки відчувають дещо більшу відповідальність за «суспільне благо». Також найвищий ступінь погодження щодо цього твердження зафіксований серед респондентів 55 років і старше, найнижчий – серед респондентів 18-44 роки.

Тобто старше покоління знову транслює більшу орієнтованість на колективні цінності, відповідальність перед суспільством / громадою, натомість молодь більш індивідуалістична, орієнтована на особисті потреби, менше готова жертвувати особистими інтересами заради суспільних (**Графік 6 та Таблиця 2**).

Твердження «Інтереси суспільства мають бути важливішими за інтереси окремої людини»: посідає умовне **шосте місце** за ступенем погодження серед усіх тверджень – 11% повністю згодні, 12% – скоріше згодні, 29% – частково згодні, частково ні, 18% – скоріше не згодні, 22% – зовсім не згодні, 8% – не змогли визначитися з відповіддю на це питання.

Ці дані ще раз свідчать про відносно низький рівень переконаного колективістського підходу серед усіх респондентів, тобто респонденти скоріше за все віддають перевагу або особистим інтересам (40% скоріше / зовсім не згодних свідчить про значний індивідуалістичний нахил у суспільстві), або прагнуть балансу, але не беззаперечної переваги суспільних інтересів (**Графік 6 та Таблиця 2**).

Графік 6. Ступінь погодження з окремими твердженнями за шкалою від 1 до 5, де 1 – зовсім не згоден(-на), 5 – повністю згоден(-на), N = 1000, %

Твердження	Усі	Стать		Вікові категорії			
		Чоловіки	Жінки	18-29	30-44	45-54	55+
У складні часи головне – підтримувати одне одного, навіть за рахунок особистих ресурсів	4,00	3,97	4,03	3,77	3,78	4,04	4,22
Людина має право жити так, як хоче, навіть якщо це не подобається більшості	3,81	3,75	3,86	4,05	4,07	3,63	3,62
Успіх залежить переважно від зусиль особистості, а не підтримки з боку держави	3,72	3,84	3,63	3,67	3,76	3,8	3,68
Кожен повинен самостійно вирішувати, що для нього правильно, без огляду на суспільні норми	3,43	3,37	3,48	3,51	3,59	3,43	3,29
Людина повинна жити не тільки для себе, але й для спільноти	3,33	3,51	3,17	3,11	3,11	3,32	3,56
Інтереси суспільства мають бути важливішими за інтереси окремої людини	2,69	2,91	2,5	2,85	2,69	2,71	2,63

Таблиця 2. Ступінь погодження з окремими твердженнями за шкалою від 1 до 5, де 1 – зовсім не згоден(-на), 5 – повністю згоден(-на), N = 1000, середні

6 тверджень відносно індивідуалістських та колективістських цінностей було поділено на 2 групи по 3 твердження: на користь індивідуалізму та на користь колективізму. Далі було розраховано середню частку підтримки для індивідуалістських та колективістських установок, а потім відбувся поділ середньої частки тих, хто погодився з індивідуалістськими установками, на середню частку тих, хто погодився з колективістськими установками. Було отримано коефіцієнт 1,25 – тобто серед усіх респондентів переважають індивідуалістські цінності (коефіцієнт нижче 1,0 означає, що переважають колективістські установки, коефіцієнт вище 1,0 означає, що переважають індивідуалістські установки; чим коефіцієнт вище 1,0, тим більша перевага індивідуалістських цінностей). В таблицях нижче представлені коефіцієнти для різних груп. Враховуючи, що чим вищий коефіцієнт, тим більша перевага індивідуалістських цінностей, варто зазначити, що індивідуалізм більш яскраво переважає колективізм в таких групах: серед жінок, серед вікової категорії 30-44 роки, серед представників крайньої лівиці та тих, хто не визначився зі своєю політичною позицією (Таблиця 3-5).

Усі респонденти	Чоловіки	Жінки
1,25	1,11	1,40

Таблиця 3. Коефіцієнт щодо 6 тверджень про індивідуалізм / колективізм: аналіз за статтю

Усі респонденти	18-29 років	30-44 роки	45-54 роки	55+ років
1,25	1,35	1,55	1,14	1,09

Таблиця 4. Коефіцієнт щодо 6 тверджень про індивідуалізм / колективізм: аналіз за віком

Усі респонденти	Представники крайньої лівиці	Помірні ліві	Центристи	Помірні праві	Представники крайньої правиці	Не визначилися з політичною позицією
1,25	1,29	1,17	1,15	1,20	1,11	1,39

Таблиця 5. Коефіцієнт щодо 6 тверджень про індивідуалізм / колективізм: аналіз за політичною позицією

Ідеологічно-політичні погляди

Наступне питання стосувалося ідеологічно-політичних поглядів, варто зазначити, що майже третина респондентів (29%) не змогли визначитися з відповіддю на питання щодо своїх ідеологічно-політичних поглядів, відсоток тих, хто не міг визначитися з відповіддю, серед жінок вищий і складає 36%.

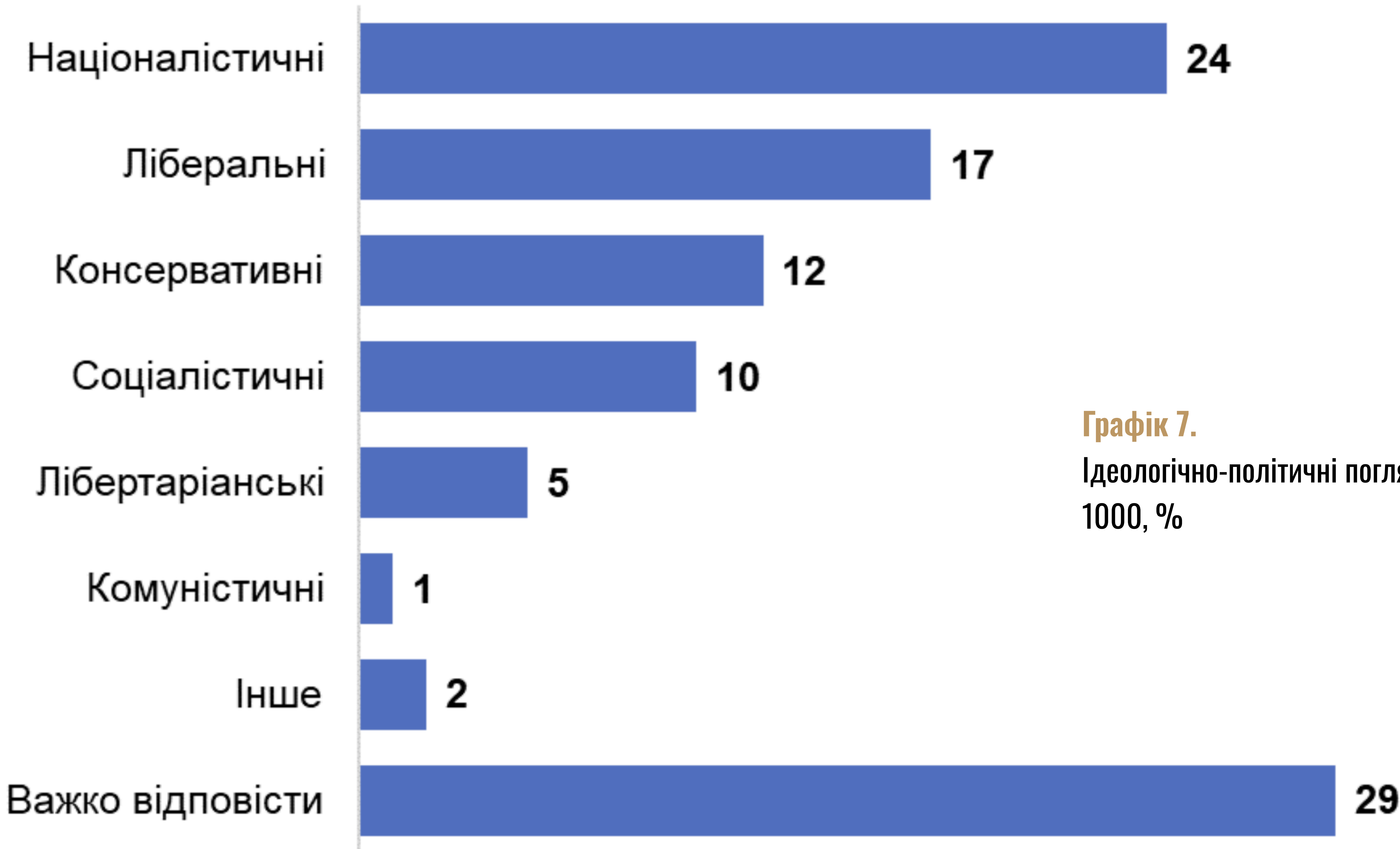
24% опитаних визначили свої ідеологічно-політичні погляди як **націоналістичні** – це найбільш популярна відповідь; рідше за інших цю відповідь обирали респонденти віком 18-29 років та кияни, частіше – респонденти віком 45-54 роки та опитані з Заходу.

17% учасників опитування визначили свої ідеологічно-політичні погляди як **ліберальні**; чоловіки, респонденти віком 55 років і старше та опитані з м. Київ надавали цю відповідь частіше за інших, рідше за інших – жінки, респонденти віком 30-54 роки та опитані з Заходу.

12% респондентів визначили свої ідеологічно-політичні погляди як **консервативні**, частіше цю відповідь обирали опитані з м. Київ та Сходу-Півдня.

10% респондентів визначили свої ідеологічно-політичні погляди як **соціалістичні**, частіше цю відповідь обирали респонденти віком 45-54 роки.

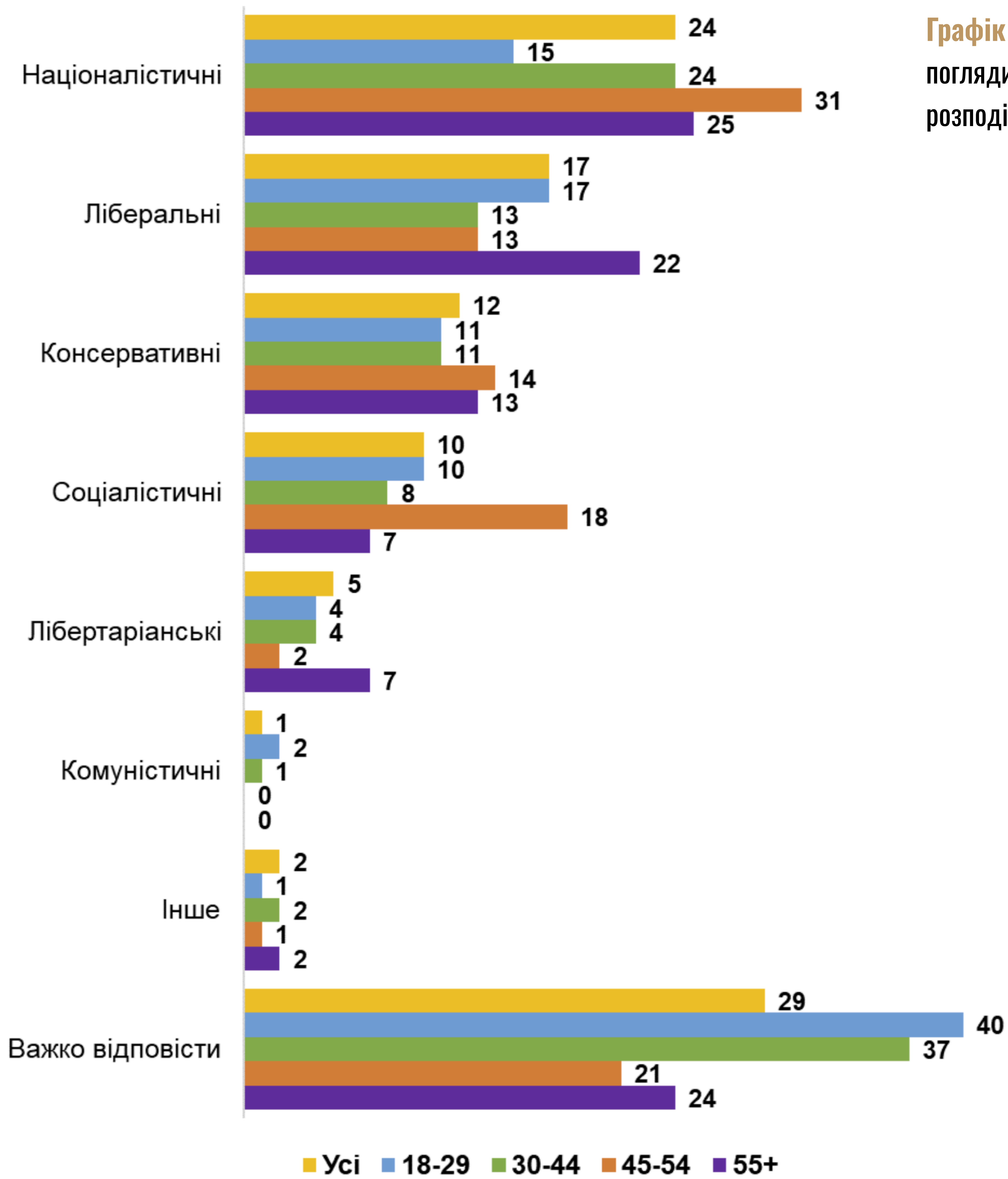
5% респондентів визначають свої ідеологічно-політичні погляди як **лібертаріанські**, 1% – як комуністичні, 2% – надали власну відповідь щодо ідеологічно-політичних поглядів (Графіки 7-10).

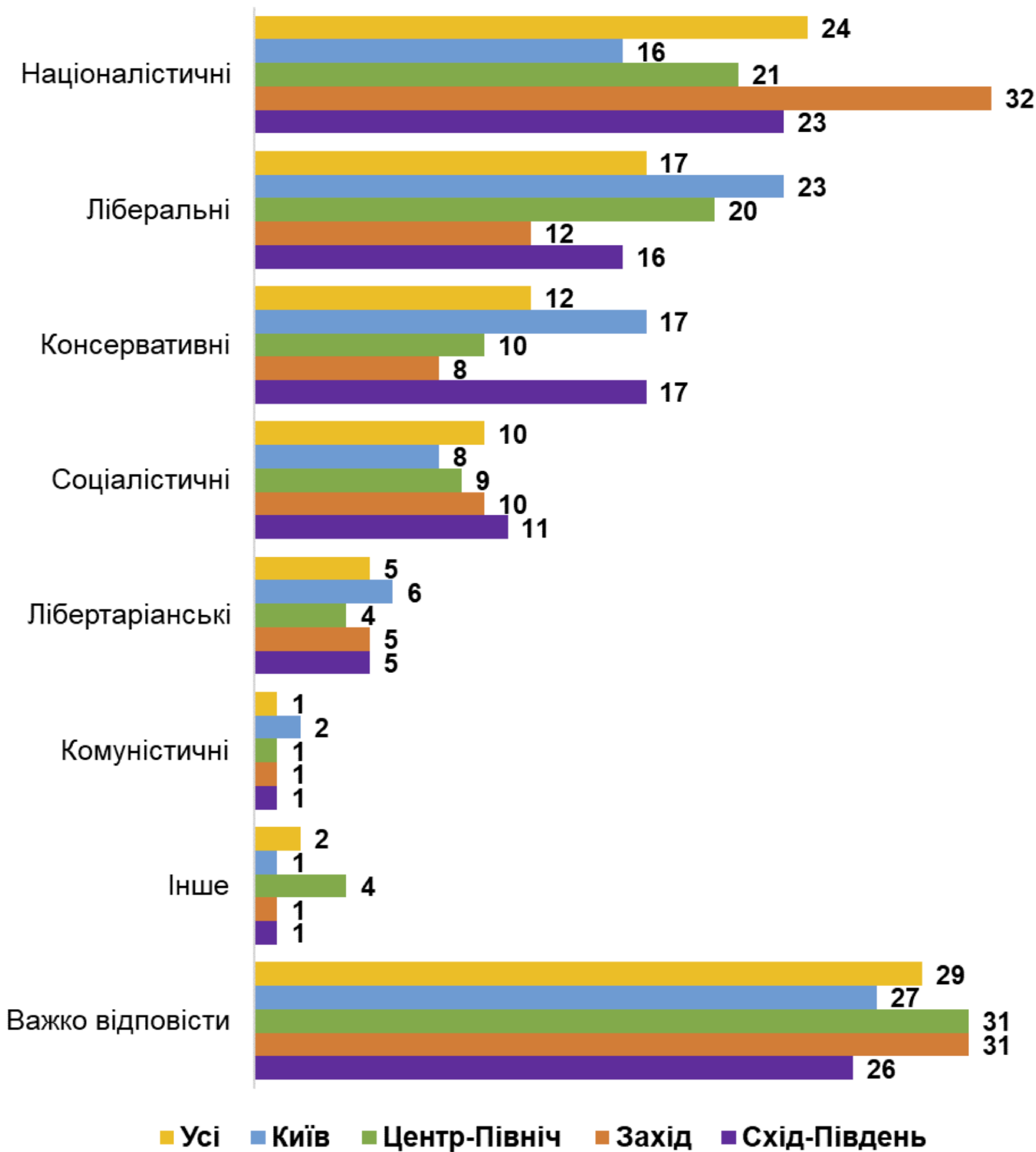
Графік 7. Ідеологічно-політичні погляди, N = 1000, %

Графік 8. Ідеологічно-політичні погляди, загальний та статевий розподіли, N = 1000, %

Графік 9. Ідеологічно-політичні погляди, загальний та віковий розподіли, N = 1000, %

Графік 10. Ідеологічно-політичні погляди, загальний та регіональний розподіли, N = 1000, %

Джерела інформації

Останнім питанням опитування було питання щодо основних джерел, які використовують для отримання новин та цікавої інформації, респонденти могли обрати до 3-х варіантів відповіді.

Так 72 % респондентів зазначили, що використовують Telegram – це чіткий сигнал, що месенджери продовжують залишатися ключовим каналом отримання новин та інформації. Топ-3 джерел доповнюють YouTube (43%) і інтернет-сайти (39%), що підтверджує подальший перехід населення від традиційних медіа (ТБ, радіо, друковані ЗМІ) до цифрових каналів: українці продовжують шукати інформацію онлайн, у форматі коротких, доступних, швидко оновлюваних матеріалів (Графік 12).

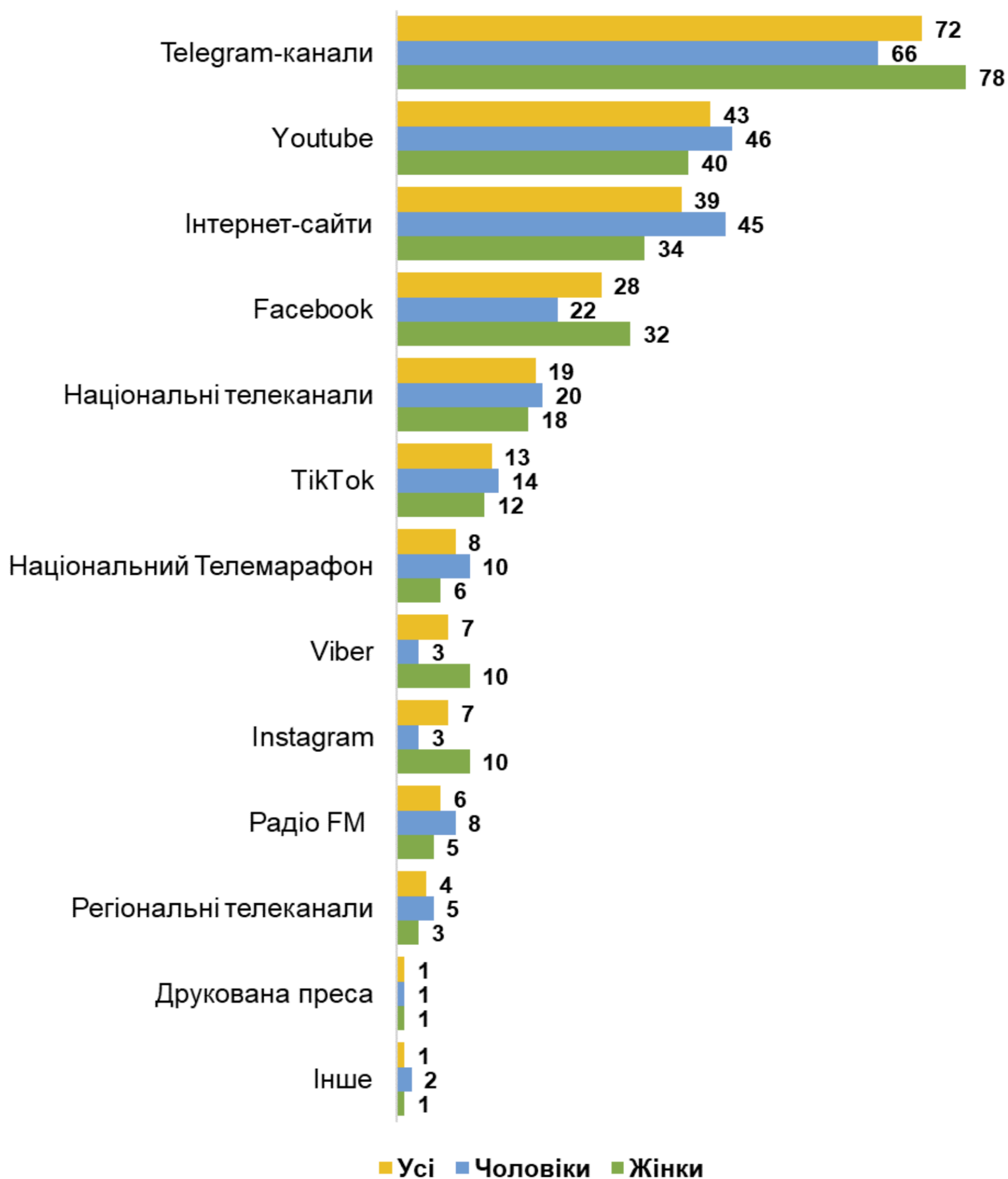

Графік 12. Основні джерела інформації, які використовують для отримання новин / цікавої інформації, N = 1000, %*

Сума відповідей не дорівнює 100%, оскільки респонденти могли обрати до 3-х варіантів відповіді

Одночасно зафіксовані певні залежності використання різних видів джерел інформації від статі респондентів (**Графік 13**):

- чоловіки дещо частіше за жінок основними джерелами, які використовують для отримання новин та цікавої інформації, зазначали інтернет-сайти;
- жінки дещо частіше за чоловіків основними джерелами, які використовують для отримання новин та цікавої інформації, зазначали Telegram-канали, Facebook.

Графік 13. Основні джерела інформації, які використовують для отримання новин / цікавої інформації, N = 1000, %*

* Сума відповідей не дорівнює 100%, оскільки респонденти могли обрати до 3-х варіантів відповіді

Також зафіксовано певні залежності видів джерел, які використовують для отримання новин та цікавої інформації, від вікової категорії респондентів, так Telegram-канали дещо частіше використовують респонденти віком 18-44 роки; YouTube – респонденти віком 45 років і старше; інтернет-сайти – респонденти віком 55 років і старше. TikTok, Instagram та Національний Телемарафон респонденти віком 18-29 років дещо частіше за інших зазначали основними джерелами інформації (отримані дані щодо Національного Телемарафону і його показника для цієї вікової групи – цікаві та потребують додаткового вивчення) (Таблиця 7).

Твердження	Усі	Вікові категорії			
		18-29 років	30-44 роки	45-54 роки	55+ років
Telegram-канали	72	77	78	68	68
YouTube	43	41	31	49	50
Інтернет-сайти	39	27	35	43	45
Facebook	28	20	31	28	28
Національні телеканали	19	17	19	20	19
TikTok	13	22	14	16	6
Національний Телемарафон	8	13	6	10	5
Instagram	7	16	7	6	4
Viber	7	3	7	7	8
Радіо FM	6	4	7	5	7
Регіональні телеканали	4	1	2	2	6
Друкована преса	1	1	2	0	1
Інше	1	1	1	0	2

Таблиця 7. Основні джерела інформації, які використовують для отримання новин / цікавої інформації, загальний та віковий розподіли, N = 1000, %*

Сума відповідей не дорівнює 100%, оскільки респонденти могли обрати до 3-х варіантів відповіді

INTERNATIONAL
LIBERTY INSTITUTE

Що думають українці про капіталізм?

LEMUR

Вересень, 2025

У минулому проводилося багато опитувань із метою з'ясувати, як населення окремої країни чи навіть кількох країн ставиться до капіталізму та ринкової економіки. Часто в таких опитуваннях респондентам просто ставили загальне запитання про те, чи вважають вони капіталізм «хорошою» економічною системою чи ні. За даними дослідження «Барометр довіри Edelman. 2020», проведеного у 35 країнах, у середньому 56% респондентів вважають, що «капіталізм у його нинішньому вигляді приносить світу більше шкоди, ніж користі». В Україні аналогічне питання ставилося респондентам під час опитування, яке було проведено дослідницькою агенцією New Image MG методом онлайн-опитування за інтерактивною структурованою анкетой (CAWI) з 4 по 16 вересня 2025 року.

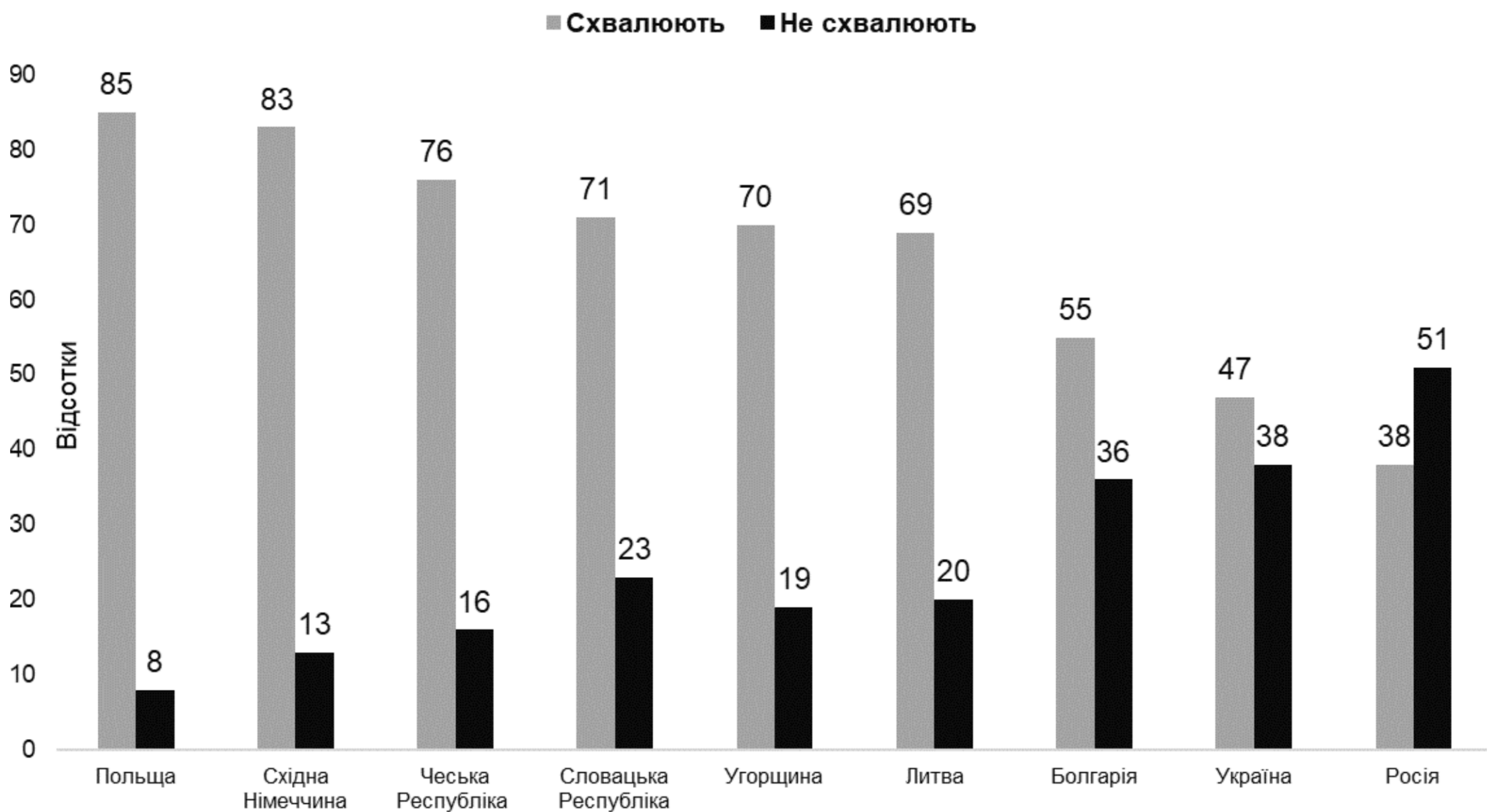
У Європі найбільше з цим твердженням погоджуються жителі Франції (69%), далі йдуть Італія (61%), Іспанія (60%), Німеччина (55%) та Велика Британія (53%). У США та Канаді з такою критикою капіталізму погодилися 47% респондентів. Найменша частка противників капіталізму, за даними опитування, у Японії (35%), Гонконгу (45%) та Південній Кореї (46%).

В Україні 47% респондентів погоджуються з твердженням, що «капіталізм в його сучасному вигляді приносить світу більше користі, ніж шкоди», 22% учасників опитування не погоджуються з цим твердженням, 31% респондентів не змогли визначитися з відповіддю на це питання. Навіть попри значну частину тих, хто не може визначитися зі своїм ставленням до запропонованого твердження, частка прихильників капіталізму переважає серед респондентів в Україні. Якщо врахувати показники серед тих, хто визначився зі своїм ставленням до запропонованого твердження «капіталізм в його сучасному вигляді приносить світу більше користі, ніж шкоди», отримуємо 68% респондентів, які погодилися з запропонованим твердженням (умовні «прихильники» капіталізму), та 32% учасників опитування, які не погодилися з запропонованим твердженням (умовні «противники» капіталізму).

Виникає питання: чи є в цілому Україна капіталістичною країною?

В процесі опитування, яке було проведено дослідницькою організацією Pew Research Center з травня по серпень 2019 р. у 17 країнах, громадян у колишніх соціалістичних країнах запитували, чи схвалюють вони перехід до ринкової економіки. У Польщі 85% респондентів підтримають перехід до капіталізму і лише 8% не схвалюють. Серед опитаних в Україні відсоток тих, хто схвалює перехід до ринкової економіки, значно нижчий і складає 47%, але в цілому кількість тих, хто схвалює перехід до ринкової економіки, переважає кількість тих, хто не схвалює перехід до ринкової економіки (кількість останніх складає 38%) (мал. 12.1).

¹Edelman Trust Barometer 2020.

Малюнок 12.1. Частка респондентів, які схвалюють / не схвалюють зміни у напрямку ринкової економіки

²Джерело: Pew Research Center

Опитування проводилося з липня 2021 р. по лютий 2022 р. у 16 країнах, у міжнародному опитуванні взяли участь 16 855 респондентів. В Україні опитування проводилося дослідницькою агенцією New Image MG з 4 вересня по 16 вересня 2025 року, загалом було опитано 1000 респондентів. Під час проведення опитування в Україні було використано аналогічний інструментарій, який використовувався у базовому міжнародному опитуванні. Враховуючи виклики, які пов'язані з повномасштабним вторгненням Росії в Україну, дослідження проводилося методом CAWI – онлайн-опитування за інтерактивною структурованою анкетой. Географія опитування: Україна (крім населених пунктів на тимчасово окупованих територіях частини Донецької, Запорізької, Луганської та Херсонської областей, окупованої АР Крим). Вибіркова сукупність репрезентує доросле населення України інтернет-користувачів віком 18 років та старше. Статистична похибка з ймовірністю 0.95 не перевищує 3,16% (без урахування дизайн-ефекту).

Цікаве питання, чому так багато людей у всьому світі відкидає капіталізм? Які негативні – і, звичайно, позитивні – характеристики люди пов'язують з терміном "капіталізм"? Як всередині країн ставляться до капіталізму люди з різним рівнем доходу та різного віку? Чи існує якийсь зв'язок між конспірологією та антикапіталізмом.

Опитування відрізняється від багатьох інших опитувань про капіталізм не лише своєю глибиною (тобто ступенем деталізації запитань), а й особливим методом: згідно з гіпотезою, сформульованою до проведення опитування, багатьох людей відштовхує слово «капіталізм», навіть якщо їхні реальні погляди дозволяють віднести їх швидше до прокапіталістичного табору. В одних людей «капіталізм» викликає лише невиразні та неясні асоціації, інші пов'язують цей термін з усіма вадами цього світу.

Так, в одному блоці питань (на тему «Економічна свобода») слова «капіталізм» послідовно уникали. Респондентам було запропоновано загалом шість тверджень, з яких три звучали на користь економічної свободи та ринкової економіки, а три – на користь сильної ролі держави.

Блок питань щодо **економічної свободи** включав, наприклад, таке твердження: «Нам потрібно набагато більше державного втручання в економіку, оскільки ринок знову і знову не справляється». Інше, навпаки, заявляє: «Я за економічну систему, в якій держава встановлює правила, але в ідеалі не втручається в інші справи». Підтримка того чи іншого твердження не робить людину автоматично прихильником чи противником капіталізму, але ми змогли провести чітку різницю між респондентами, які, наприклад, підтримували два чи три твердження на користь економічної свободи, відкидаючи при цьому твердження на користь більшого втручання держави, і тими, хто виступав за більший державний контроль та скептично ставився до вільного ринку. Для кожної країни ми розрахували середній рівень підтримки пунктів «за економічну свободу» та «за державу» та використовували ці дані для розрахунку того, як люди в тій чи іншій країні ставляться до економічної свободи.

Для контрасту термін «капіталізм» використовувався у двох інших групах питань. По-перше, ми хотіли дізнатися, що у респондентів **асоціюється зі словом «капіталізм»**. Опитування включало список із 10 термінів, а саме «Процвітання», «Інновації», «Жадібність», «Байдужість», «Прогрес», «Корупція», «Свобода», «Орієнтація на результативність, постійний тиск з метою досягнення результатів», «Широкий асортимент товарів» та «Погіршення стану навколишнього середовища». Потім ми змогли визначити середню частку респондентів, які пов'язують зі словом «капіталізм» позитивні характеристики (наприклад, «Свобода», «Процвітання») або негативні (наприклад, «Погіршення стану навколишнього середовища», «Жадібність»).

Найважливішим був **третій блок питань**: кожному респонденту було запропоновано 18 тверджень про капіталізм. Негативні твердження включали, наприклад: «Капіталізм є причиною голоду та бідності»; «Капіталізм призводить до зростання нерівності»; «Капіталізм переконує людей купувати товари, які їм не потрібні». Позитивні твердження включали, наприклад: «Капіталізм покращив життєві умови для звичайних людей у багатьох країнах»; «Капіталізм є дуже ефективною економічною системою»; «Капіталізм означає, що попит залежить від споживачів, а не від держави». Знову ж таки, як і у випадку з попередніми блоками питань, ми проаналізували дані, щоб визначити середню частку респондентів, які підтримали кожне з цих позитивних та негативних тверджень.

Об'єднавши дані щодо двох останніх блоків питань, можна визначити, що думають люди при згадці слова «капіталізм». Цікаво порівняти це з першими блоками питань, де відповіді показують, як люди ставляться до капіталізму, коли це слово не згадується.

Порівнюючи відповіді на всі три блоки питань, можна зрозуміти, яку роль грає слово «капіталізм»: майже у всіх країнах, де проводилося дослідження, схвалення капіталізму значно зростає, коли «капіталізм» описується, але в описі не використовується саме слово.

Єдиним винятком є Росія, де схвалення капіталізму фактично знижується на 42%, коли капіталізм описується без слова «капіталізм»!

Потім можна звести в єдиний коефіцієнт результати щодо кожного з трьох блоків питань, а цифри щодо кожного блоку питань також можна звести в єдиний коефіцієнт, щоб отримати загальне уявлення про те, що люди в тій чи іншій країні думають про капіталізм. Цей показник також можна використовувати для порівняння ступеня неприйняття / схвалення капіталізму у різних країнах. І це ще не все: наприклад, для кожної країни можна точно показати, що думають про капіталізм чоловіки та жінки, молоді та літні учасники опитування, респонденти з низьким та високим рівнем доходів, менш і більш освічені, а також респонденти, які відносять себе до правої, центральної чи лівої частини політичного спектра.

Ставлення до економічної свободи в Україні

Аналіз відповідей щодо продержавних та проринкових тверджень показує, що твердження на користь економіки вільного ринку і зменшення ролі держави знаходять 26% схвалення у порівнянні з 20% схвалення тверджень на користь посилення ролі держави.

Поділ середнього значення позитивних тверджень (проринкових) на середнє значення негативних тверджень (продержавних) дає коефіцієнт 1,31. Коефіцієнт понад 1,0 означає, що переважають погляди на користь економічної свободи, коефіцієнт менш як 1,0 означає, що переважають погляди проти економічної свободи. Росія, наприклад, має коефіцієнт 0,42, що чітко свідчить про скептичне ставлення до ринкової економіки й домінування поглядів проти економічної свободи, одночасно Польща має коефіцієнт 2,40, який свідчить про значне домінування поглядів на користь економічної свободи.

Україна, маючи коефіцієнт 1,31, впевнено рухається у бік проринкових поглядів, але продержавні установи в економічній сфері досі мають значний відсоток схвалення, так 32% серед усіх респондентів вважають «хорошою» економічною системою ту, в якій «Держава повинна встановлювати ціни на комунальні послуги та продукти харчування, а також встановлювати мінімальну та максимальну заробітну плату; інакше система є соціально несправедливою», в Польщі це твердження підтримали 19% респондентів; цікаво, що в Росії це твердження здобуло підтримку 65% респондентів – це свідчить про значну різницю у поглядах щодо економічної свободи серед українців і росіян.

Одночасно умовне друге, третє та четверте місце серед шістьох тверджень щодо визначення «хорошої» економічної системи в Україні зайняли **проринкові твердження**, а саме:

- «Я за економічну систему, в якій держава встановлює правила, але в ідеалі не втручається в інші справи» – 30% серед усіх респондентів (в Польщі це твердження підтримали 29% респондентів);
- «Я вважаю, що у «хорошій» економічній системі держава повинна володіти власністю лише в певних сферах; левова частка власності має бути у приватній власності» – 27% серед усіх респондентів (в Польщі це твердження підтримали 35% респондентів);
- «Я вважаю, що приватний бізнес повинен самостійно вирішувати, яку продукцію виробляти та які ціни на неї встановлювати; державі не слід брати в цьому участь» – 21% серед усіх респондентів (в Польщі це твердження підтримали 46% респондентів).

Продержавне твердження «Соціальна справедливість в економічній системі набагато важливіша, ніж економічна свобода» відносно визначення «хорошої» економічної системи в Україні підтримали 19% серед усіх опитаних, у Польщі це твердження підтримали 17% опитаних. Найнижчий рівень підтримки серед респондентів в Україні отримало також продержавне твердження «Нам потрібно набагато більше державного втручання в економіку, оскільки ринок знову і знову не справляється» – лише 9% серед усіх респондентів визначають це твердження ознакою «хорошої» економічної системи, в Польщі це твердження підтримали 10% опитаних (мал. 12.2).

Питання: Нижче наведений список різноманітних тверджень, які люди відносять до визначення «хороша» економічна система. Які твердження Ви віднесли б до «хорошої» економічної системи?*

Малюнок 12.2. Порівняння України та Польщі, шість тверджень про «хорошу» економічну систему

Сума відповідей не дорівнює 100%, оскільки респонденти могли обрати до 3-х варіантів відповіді

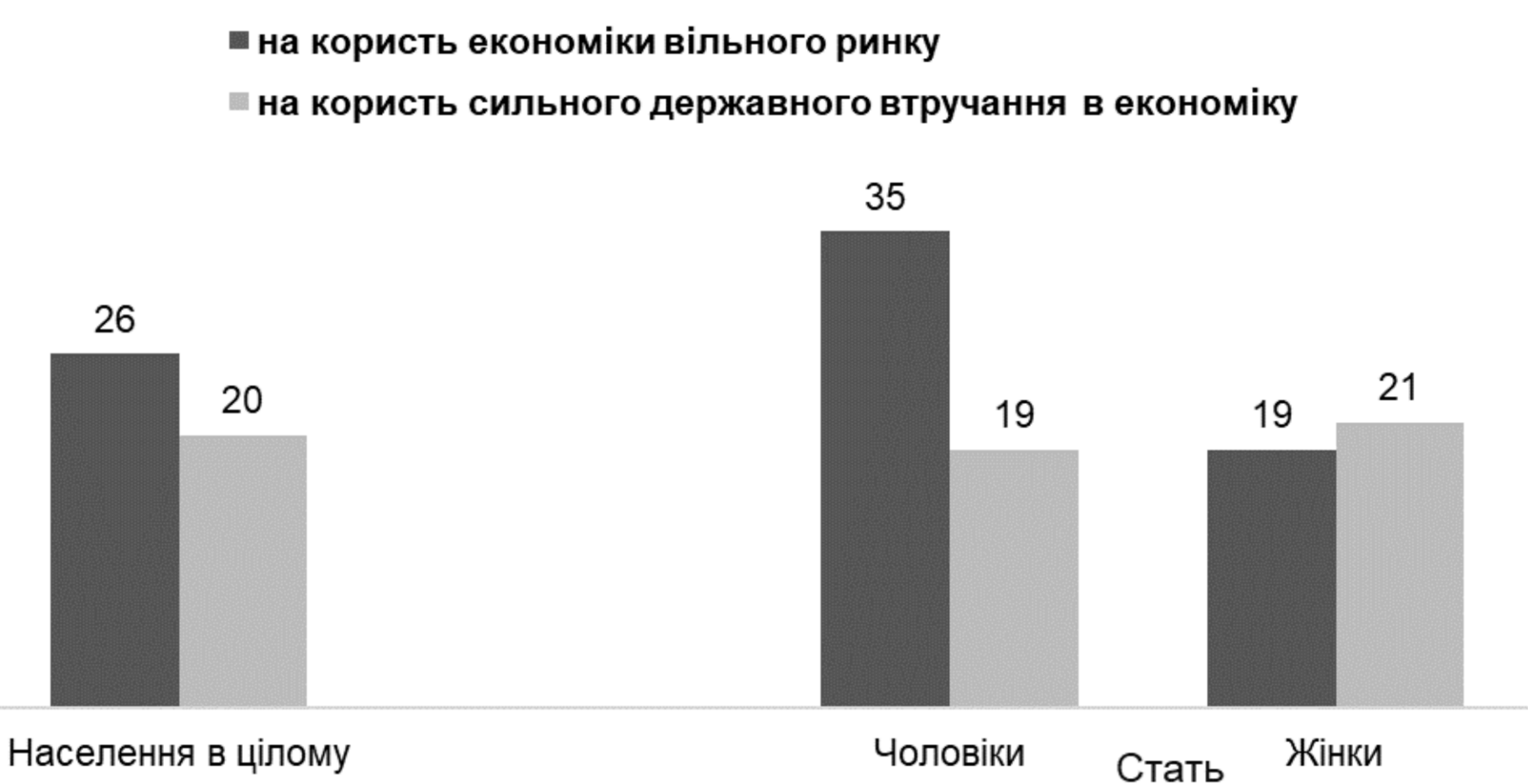
Примітка. Всі дані представлені у вигляді відсоткової долі респондентів.

Джерело: Дослідження New Image MG «Ставлення до капіталізму-09.2025» та дослідження Ipsos MORI 21-087515-07.

Зафіксовано суттєві відмінності щодо схвалення економічної свободи залежно від статі респондентів в Україні. Жінки частіше за чоловіків підтримували продержавні твердження щодо «хорошої» економічної системи, натомість чоловіки – проринкові.

Так, при загальному коефіцієнті серед усіх респондентів 1,31 (цей коефіцієнт та його розрахунок описувалися вище), коефіцієнт у жінок становить 0,92 – це означає, що серед жінок дещо переважають погляди проти економічної свободи; коефіцієнт у чоловіків становить 1,83 – це означає, що серед чоловіків переважають погляди на користь економічної свободи (мал. 12.3).

Питання: Нижче наведений список різноманітних тверджень, які люди відносять до визначення «хороша» економічна система. Які твердження Ви віднесли б до «хорошої» економічної системи?

Малюнок 12.3. Україна: твердження про економічні системи – аналіз за статтю

Примітка. Всі дані представлені у вигляді відсоткової долі респондентів.
Джерело: Дослідження New Image MG «Ставлення до капіталізму-09.2025».

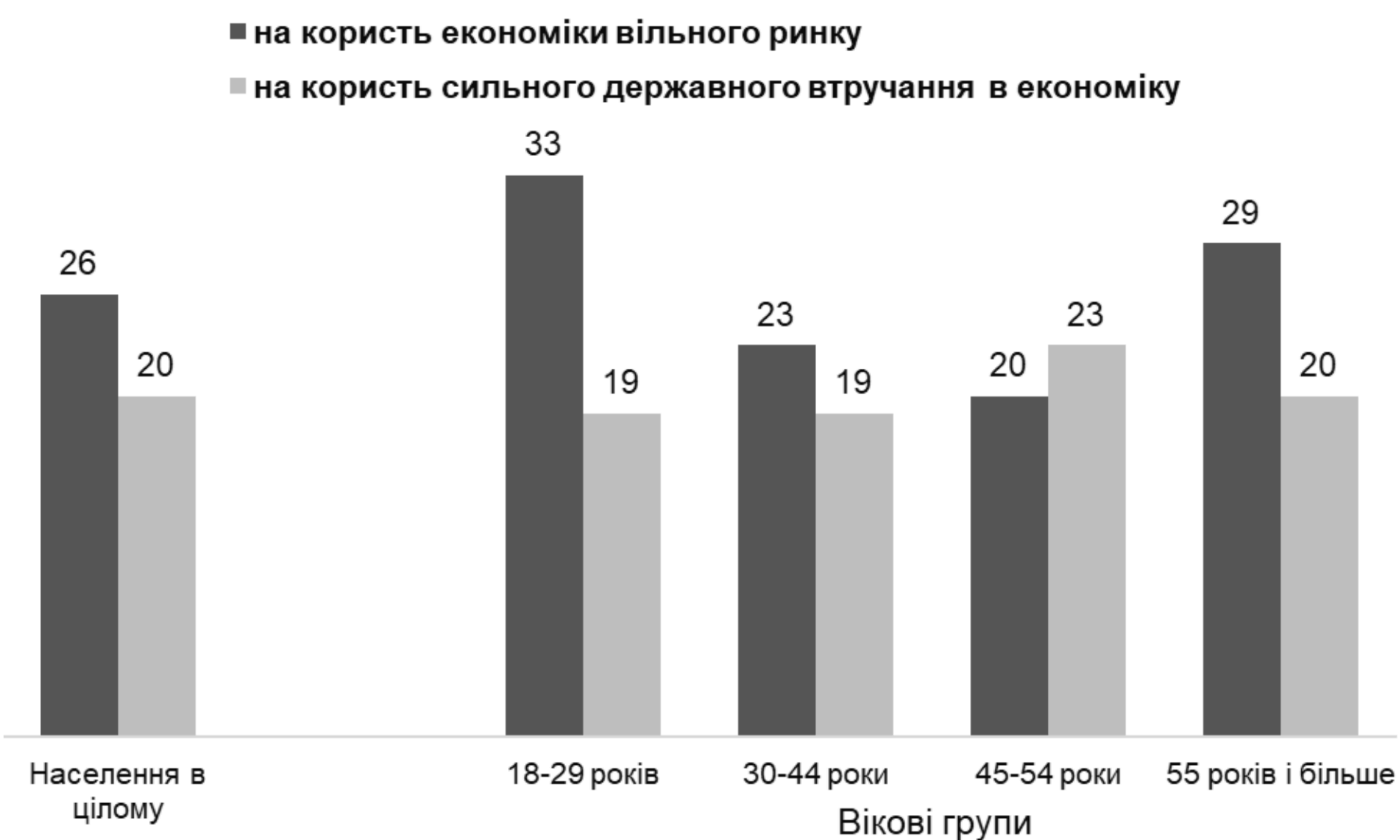
У більшості вікових груп в Україні переважає схвалення ринкової економіки та економічної свободи, найбільшу підтримку проринкові твердження отримали серед респондентів молодшої вікової категорії – 18-29 років: 33% респондентів цієї вікової категорії висловилися на користь проринкових тверджень, 19% – на користь продержавних тверджень.

Лише серед респондентів вікової категорії 45-54 роки продержавні погляди підтримала дещо більша кількість опитаних, ніж проринкові: 23% респондентів віком 45-54 роки виступають за посилення ролі держави в економічній сфері, 20% – схвалюють ринкову економіку та економічну свободу (мал. 12.4).

Питання: Нижче наведений список різноманітних тверджень, які люди відносять до визначення «хороша» економічна система. Які твердження Ви віднесли б до «хорошої» економічної системи?

Малюнок 12.4. Україна: твердження про економічні системи – аналіз за віковими групами

Примітка. Всі дані представлені у вигляді відсоткової долі респондентів.
Джерело: Дослідження New Image MG «Ставлення до капіталізму-09.2025».

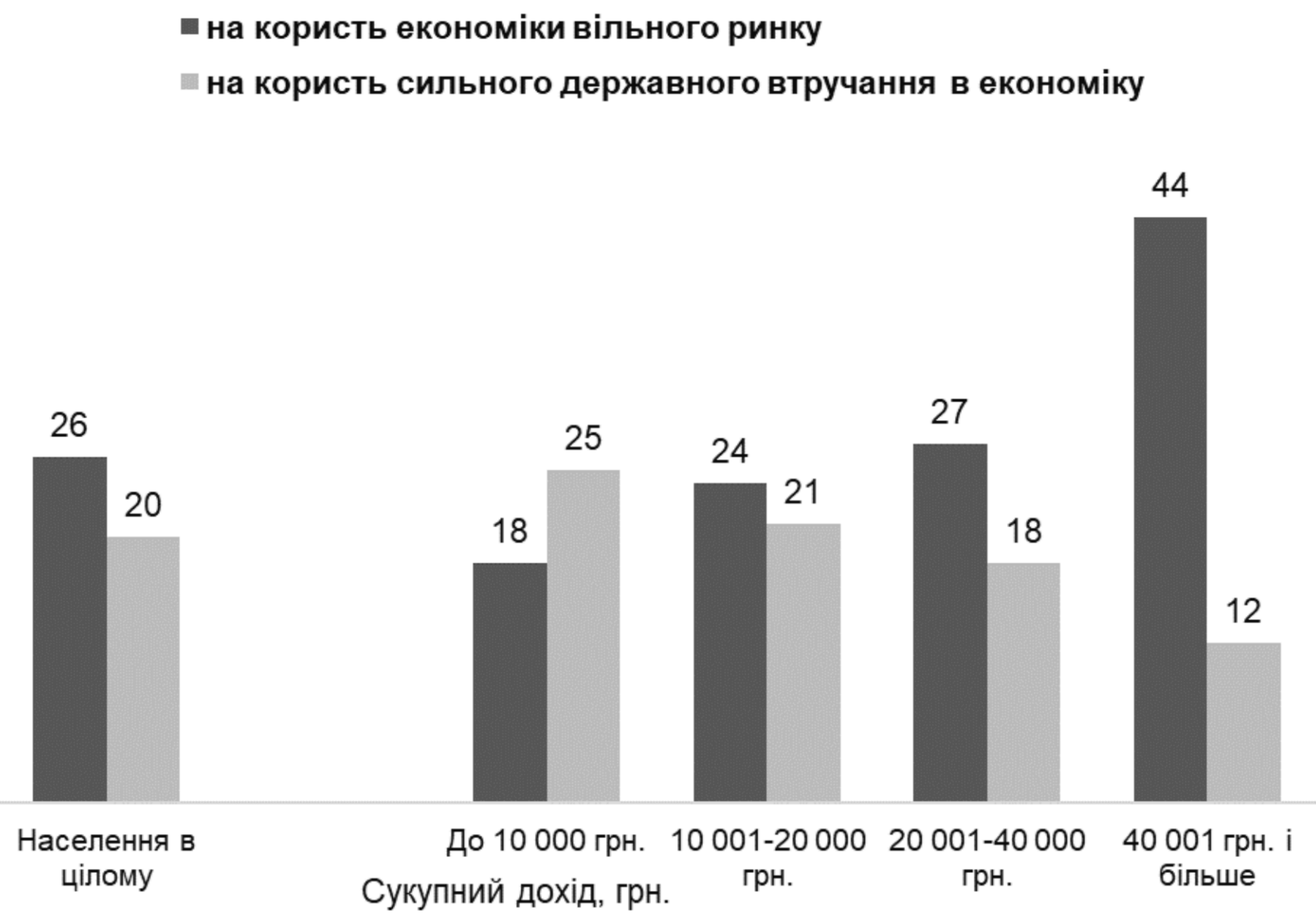

Респонденти з низьким рівнем доходів (сукупний середньомісячний дохід родини не перевищує 10 000 гривень) більш скептично ставляться до ринкової економіки й висловлюються за підтримку державного втручання в економіку країни: 25% респондентів з низьким рівнем доходів підтримують твердження на користь сильного державного втручання в економіку, 18% – підтримують проринкові погляди (мал. 12.5).

З підвищенням рівня доходів зростає рівень підтримки тверджень на користь економіки вільного ринку.

Найбільш проринкові настрої зафіксовано серед респондентів з найвищим рівнем доходів (сукупний середньомісячний дохід родини перевищує 40 001 гривню): 44% опитаних підтримали твердження на користь економіки вільного ринку, лише 12% – твердження на користь сильного державного втручання.

Питання: Україна: твердження про економічні системи – аналіз за рівнем доходу

Малюнок 12.5. Україна: твердження про економічні системи – аналіз за рівнем доходу

Примітка. Всі дані представлені у вигляді відсоткової долі респондентів.

Джерело: Дослідження New Image MG «Ставлення до капіталізму-09.2025».

У міжнародному базовому дослідженні оцінювання себе за шкалою «лівий-правий»: від 0 (ультралівий / представник крайньої лівиці) до 10 (ультраправий / представник крайньої правиці).

0-2 означає «представник крайньої лівиці», 3-4 – «помірно лівий», 5 – «центрист», 6-7 – «помірно правий» і 8-10 – «представник крайньої правиці».

У кожній країні ці терміни мають зовсім різні значення, але саме тому міжнародне порівняння таке цікаве. Аналогічне питання ставилося і респондентам в Україні.

Важливо зазначити, що 38% респондентів не змогли визначитися з відповіддю відносно власної політичної позиції, при цьому жінки у 2 рази частіше за чоловіків надавали відповідь – «я не знаю» або «мені важко відповісти».

Серед респондентів, які надали відповідь щодо власної політичної позиції, зафіксовано такий розподіл: представники крайньої лівиці (0-2) – 4,5%, помірно ліві (3-4) – 9%, центристи (5) – 53%, помірно праві (6-7) – 18,5%, представники крайньої правиці (8-10) – 15%.

- Неприйняття ринкової економіки в Україні яскравіше проявляється серед представників крайніх лівих поглядів: коефіцієнт у респондентів цієї групи складає 0,67 (нагадаємо, що чим нижчий коефіцієнт, тим більш виражено неприятие ринкової економіки).
- Представники інших груп політичного спектра мають коефіцієнти, які понад 1,0 – тобто серед респондентів інших політичних орієнтацій (окрім крайньої лівиці) домінують проринкові погляди й вищий рівень підтримки отримують твердження на користь економіки вільного ринку.
- Найвищий коефіцієнт зафіксовано серед «помірних» правих – 2,51, що свідчить про суттєве переважання проринкових поглядів серед респондентів цієї групи політичної орієнтації (мал. 12.6).

Питання: Нижче наведений список різноманітних тверджень, які люди відносять до визначення «хороша» економічна система. Які твердження Ви віднесли б до «хорошої» економічної системи?

Малюнок 12.6. Україна: твердження про економічні системи – коефіцієнт політичної орієнтації

Примітка. Чим нижчий коефіцієнт, тим сильніші антикапіталістичні установки.
Джерело: Дослідження New Image MG «Ставлення до капіталізму-09.2025».

В процесі опитування в Україні зафіксовано відмінність ставлення до ринкової економіки залежно від рівня освіти респондентів. Коефіцієнт серед респондентів з початковою, середньою та середньою спеціальною освітою менш як 1,0 та становить 0,83, що свідчить про вищий рівень підтримки сильного державного втручання в економіку. Натомість коефіцієнт серед респондентів з неповною та повною вищою освітою понад 1,0 та становить 1,59, тобто серед цієї групи опитаних домінують проринкові погляди та настрої (мал. 12.7).

Питання: Нижче наведений список різноманітних тверджень, які люди відносять до визначення «хороша» економічна система. Які твердження Ви віднесли б до «хорошої» економічної системи?

Малюнок 12.7. Україна: твердження про економічні системи – коефіцієнт для рівнів освіти

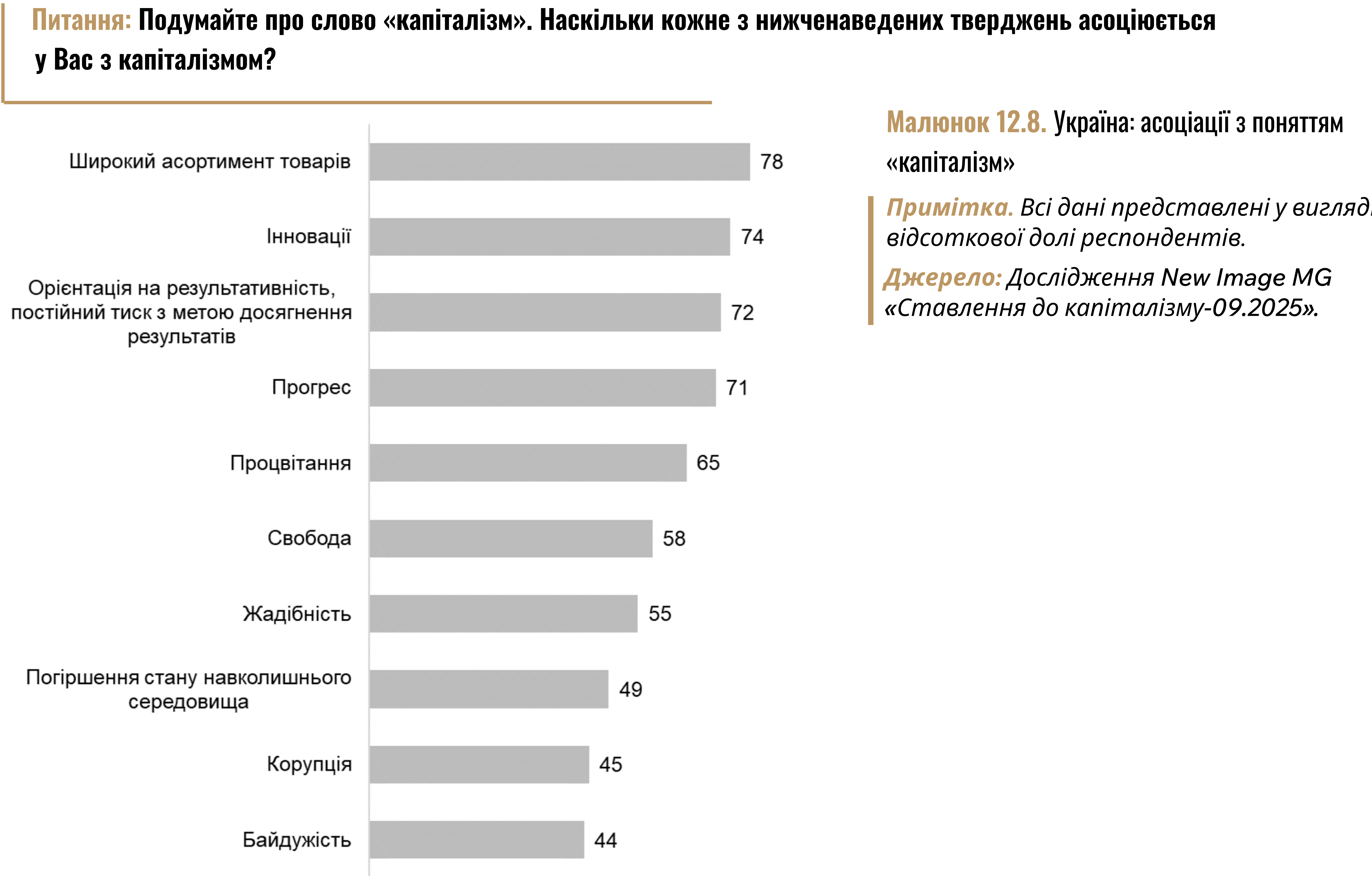
Примітка. Чим нижчий коефіцієнт, тим сильніші антикапіталістичні установки.
Джерело: Дослідження New Image MG «Ставлення до капіталізму-09.2025».

Що асоціюється в українців з поняттям «капіталізм»?

Усім респондентам було запропоновано 10 термінів – п'ять позитивних і п'ять негативних – і поставлено питання, які з цих термінів асоціюються з поняттям «капіталізм».

Результат: **термін «капіталізм» асоціюється у респондентів в Україні з позитивними явищами.**

Середня частка згадування позитивних термінів, таких як «Широкий асортимент товарів», «Інновацій», «Прогрес», «Процвітання» тощо, складає 69%. Натомість негативні терміни, такі як «Жадібність», «Корупція», «Байдужість» тощо, відмічалися 53% респондентів (мал. 12.8). Цікавим є той факт, що серед російських респондентів 61% згадували негативні терміни як асоціації з поняттям «капіталізм», 55% – позитивні. Це черговий раз підкреслює суттєву різницю у поглядах українців та росіян.

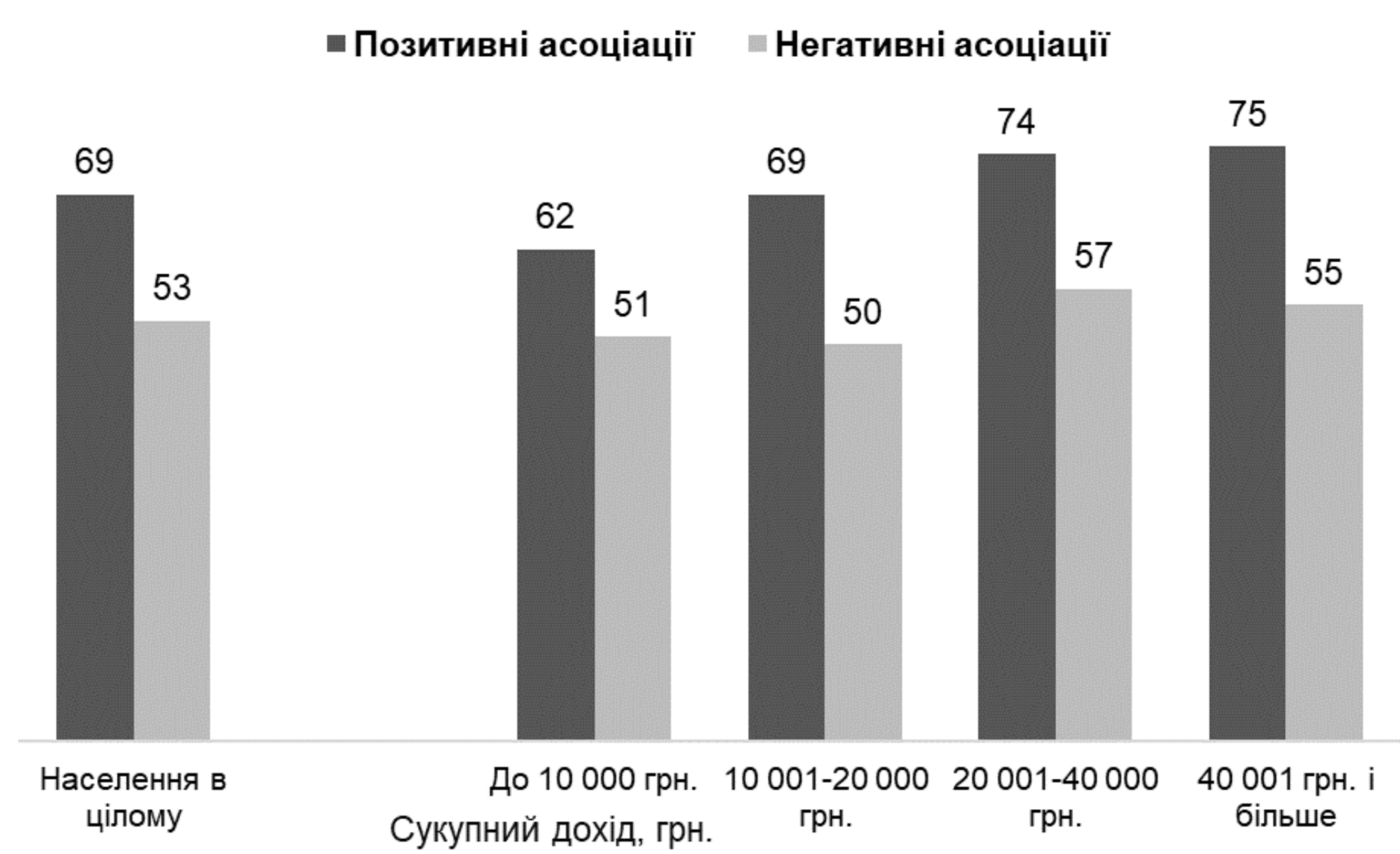

А яку роль відіграє дохід у формуванні асоціацій респондентів зі **словом «капіталізм»**?

Серед всіх українських респондентів, незалежно від рівня доходів, позитивні асоціації з поняттям «капіталізм» переважають негативні.

Одночасно зафіксовано чітку тенденцію – з підвищенням рівня доходів респондентів зростає відсоток тих, хто з поняттям «капіталізм» асоціює позитивні терміни: «Широкий асортимент товарів», «Інновацій», «Прогрес», «Процвітання» та «Свобода».

Питання: Подумайте про слово «капіталізм». Наскільки кожне з нижченаведених тверджень асоціюється у Вас з капіталізмом?

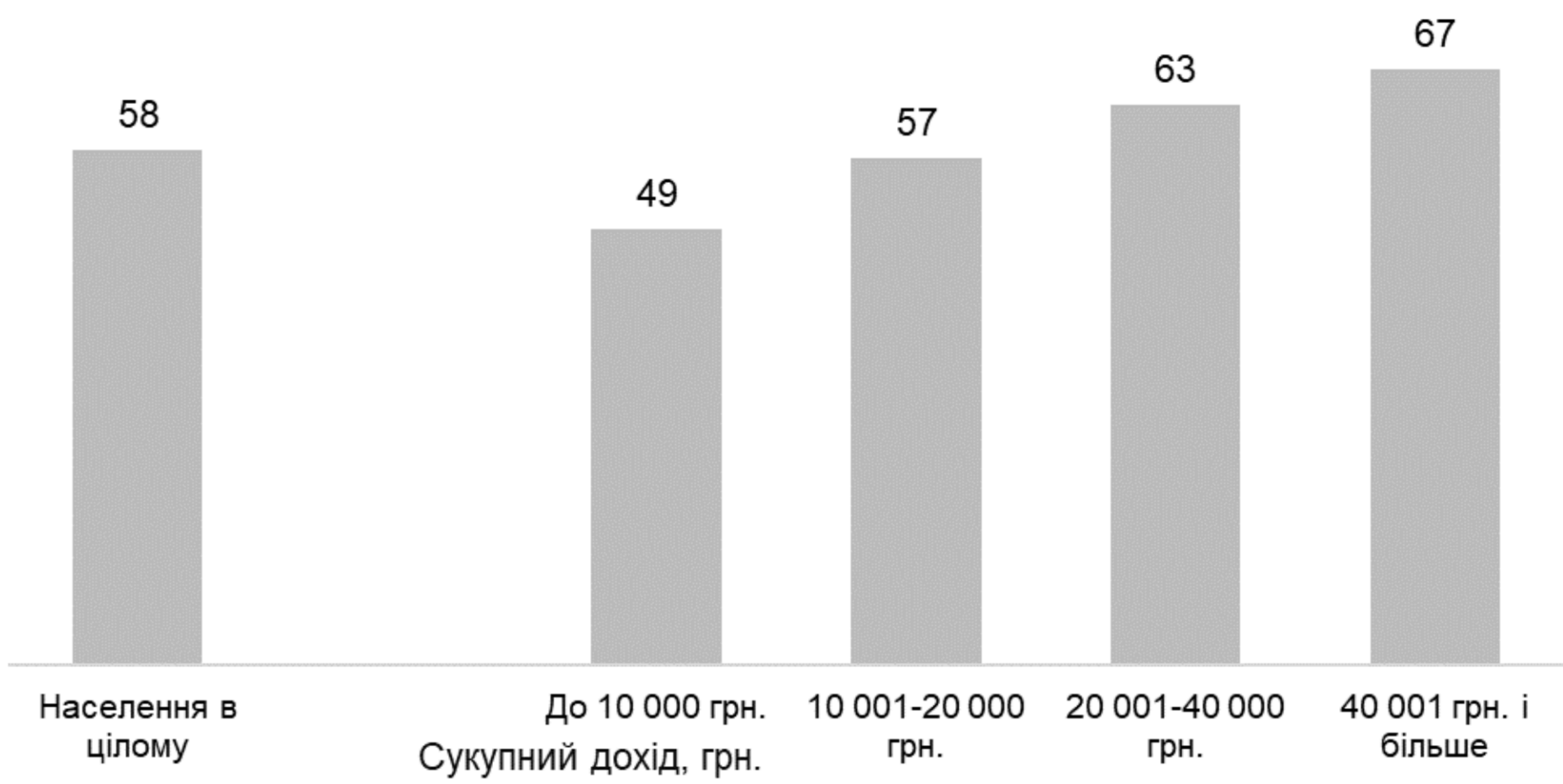

Малюнок 12.9. Україна: асоціації з поняттям «капіталізм» – аналіз за рівнем доходів

Примітка. Всі дані представлені у вигляді відсоткової долі респондентів.
Джерело: Дослідження New Image MG «Ставлення до капіталізму-09.2025».

Ця тенденція яскраво прослідковується на прикладі терміну «Свобода»: серед респондентів з низьким рівнем доходу (сукупний середньомісячний дохід родини не перевищує 10 000 гривень) асоціюють капіталізм з терміном «Свобода» 49%, одночасно серед респондентів з найвищим рівнем доходів (40 001 і більше) таких 67% (мал. 12.10).

Відповідь: «СВОБОДА»

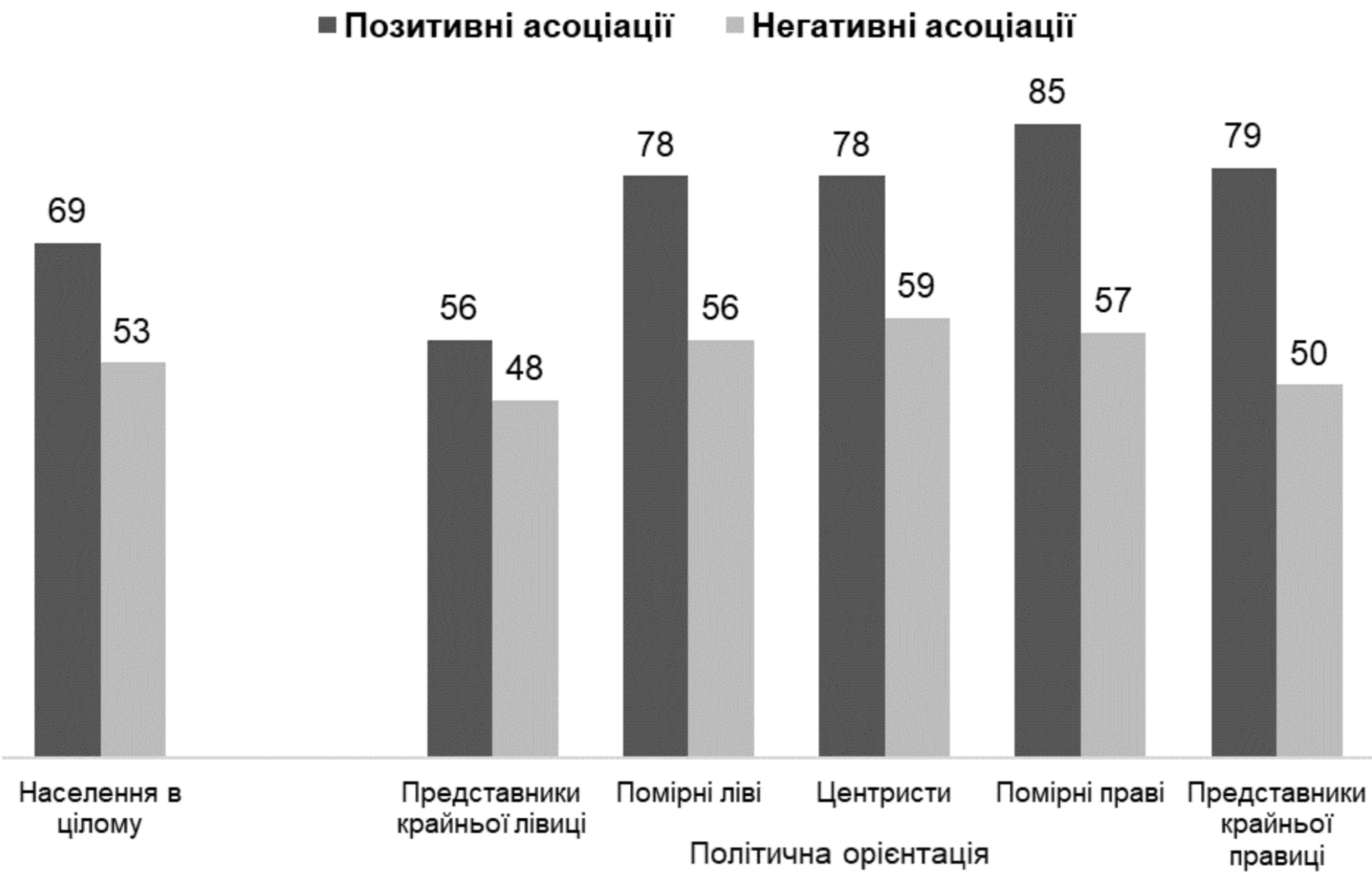
Малюнок 12.10. Україна: частка респондентів, які асоціюють поняття «свобода» з поняттям «капіталізм» – аналіз за рівнем доходів

Примітка. Всі дані представлені у вигляді відсоткової долі респондентів.
Джерело: Дослідження New Image MG «Ставлення до капіталізму-09.2025».

Як і очікувалося, дещо рідше позитивні асоціації з поняттям «капіталізм» зазначали представники крайніх лівих поглядів – 56% при загальному показнику серед усіх респондентів 69%, одночасно, навіть серед респондентів цієї групи політичної орієнтації, позитивні асоціації переважають негативні (мал. 12.11).

Питання: Подумайте про слово «капіталізм». Наскільки кожне з нижченаведених тверджень асоціюється у Вас з капіталізмом?

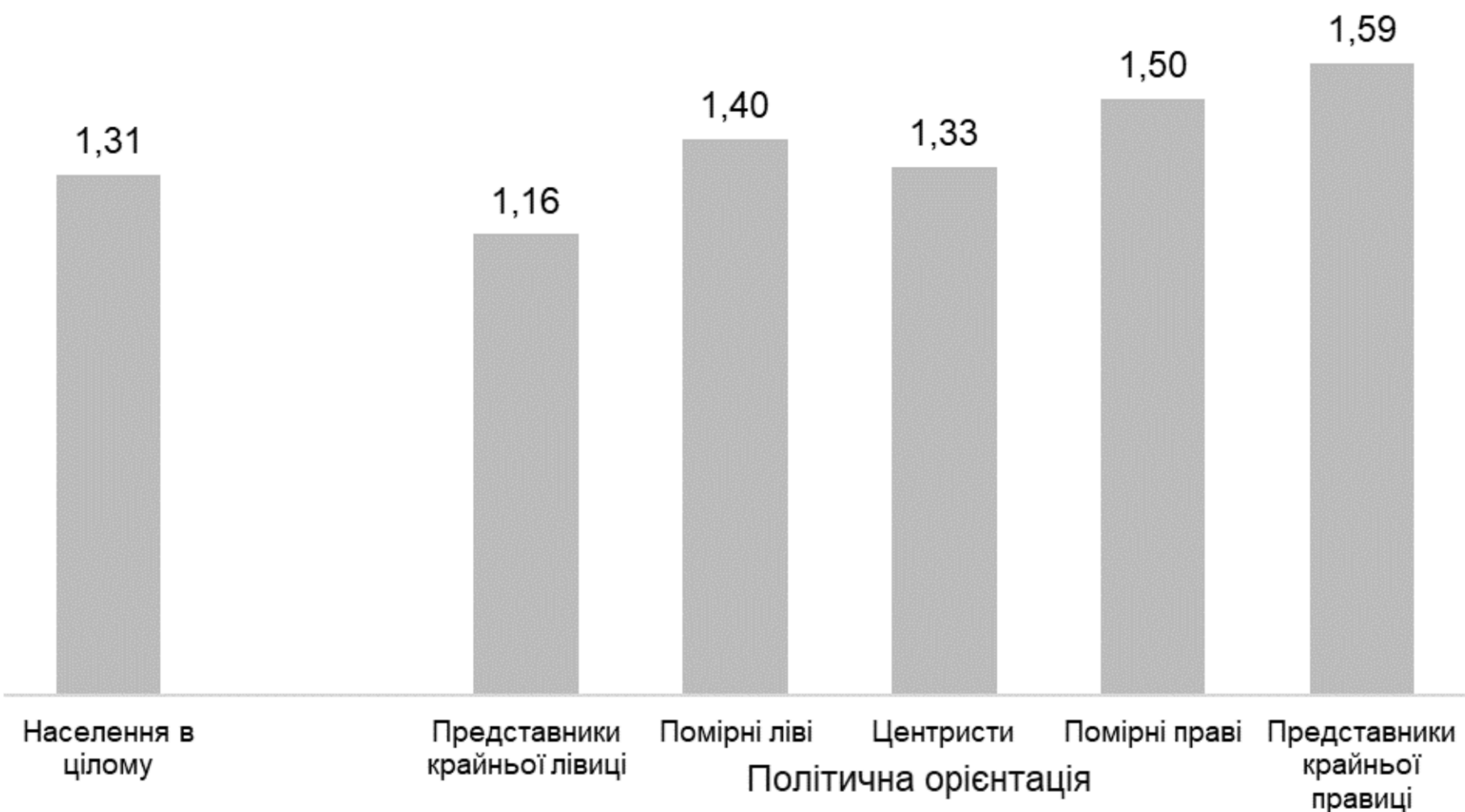
Малюнок 12.11. Україна: позитивні та негативні асоціації з поняттям «капіталізм» – аналіз за політичною орієнтацією

Примітка. Всі дані представлені у вигляді відсоткової долі респондентів.
Джерело: Дослідження New Image MG «Ставлення до капіталізму-09.2025».

Поділ середньої частки позитивних асоціацій на середню частку негативних асоціацій дає коефіцієнт 1,31 для усіх респондентів (значення менш як 1,0 свідчить про домінування негативних асоціацій з терміном «капіталізм», значення понад 1,0 свідчить про домінування позитивних асоціацій з терміном «капіталізм»). Коефіцієнт для представників крайньої лівиці становить 1,16, для помірних лівих – 1,40, для центристів – 1,33, для помірних правих – 1,50, для представників крайньої правиці – 1,59 (це найвищий з коефіцієнтів) (мал. 12.12).

Питання: Подумайте про слово «капіталізм». Наскільки кожне з нижченаведених тверджень асоціюється у Вас з капіталізмом?

Малюнок 12.12. Україна: коефіцієнт асоціацій з поняттям «капіталізм» – аналіз за політичною орієнтацією

Примітка. Чим менше значення, тим частіше обирали негативні асоціації щодо поняття «капіталізм», одночасно всі значення понад 1, тому домінують позитивні асоціації у всіх групах за політичною орієнтацією.
Джерело: Дослідження New Image MG «Ставлення до капіталізму-09.2025».

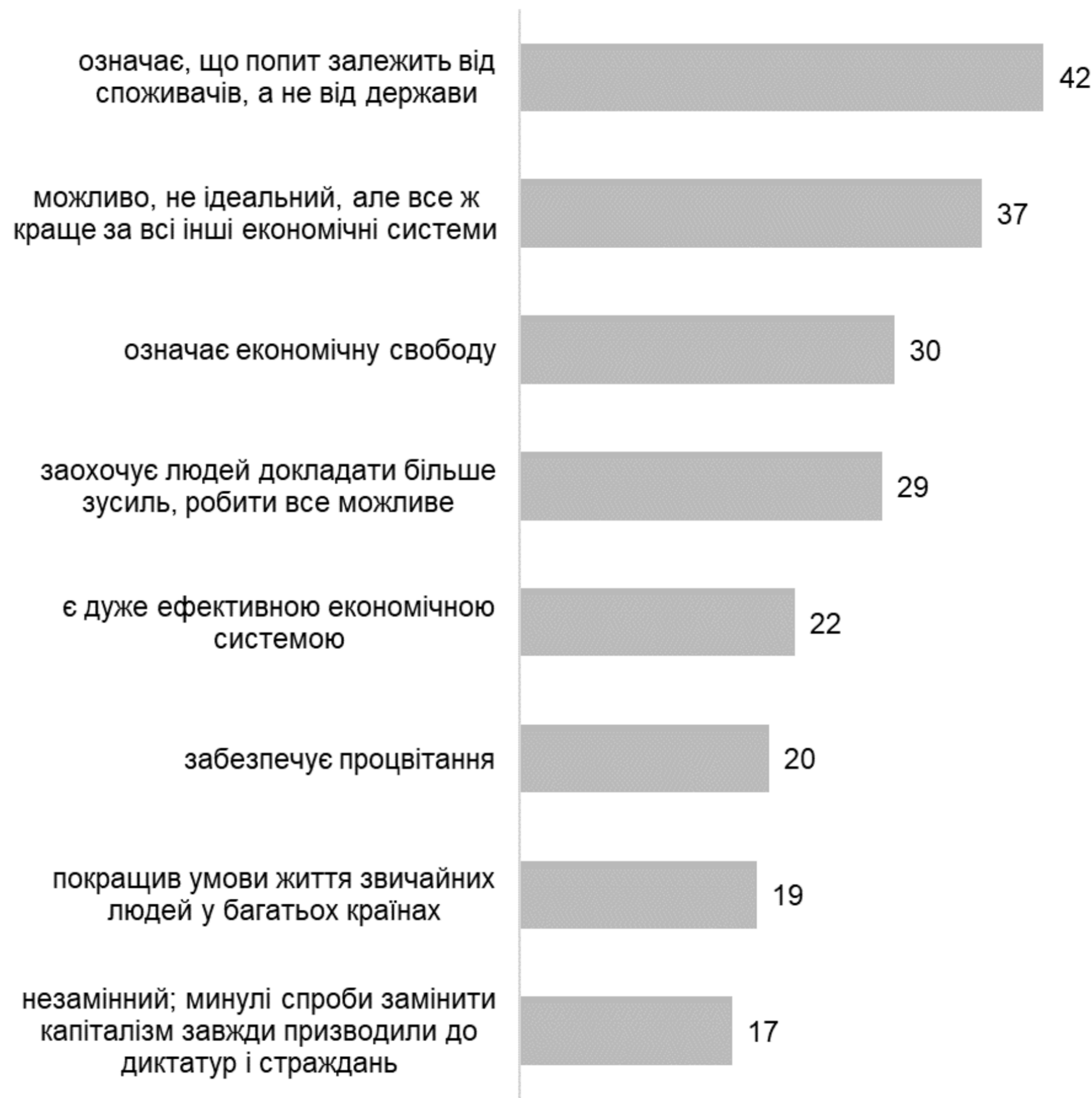
18 позитивних та негативних тверджень про «капіталізм»

Респондентам було представлено 18 тверджень про капіталізм, 10 з яких були негативними, а 8 – позитивними. Згода з позитивними твердженнями (в середньому 27%) дещо превалює над згодою з негативними твердженнями (в середньому 23%). Поділ частки позитивних тверджень на частку негативних тверджень дає коефіцієнт 1,19 (всі числа вище 1,0 вказують на прокапіталістичне ставлення). Цікаво, що серед росіян коефіцієнт становить 0,53 (всі числа нижче 1,0 вказують на антикапіталістичне ставлення), що знову є яскравим підтвердженням суттєво різного ставлення українців та росіян до капіталізму.

Найбільшу підтримку респондентів в Україні отримали 4 позитивні твердження та 3 негативні твердження, а саме:

- + «капіталізм означає, що попит залежить від споживачів, а не від держави» (42%),
 - + «капіталізм можливо не ідеальний, але все ж краще за всі інші економічні системи» (37%),
 - + «капіталізм означає економічну свободу» (30%),
 - + «капіталізм заохочує людей докладати більше зусиль, робити все можливе» (29%),
 - «капіталізм – домінування багатих людей, які визначають політичний курс» (41%),
 - «капіталізм призводить до монополій, коли окремі компанії (наприклад, Google або Amazon) контролюють весь ринок» (38%),
 - «капіталізм призводить до зростання нерівності» (35%)
- (Див мал. 12.13 та мал. 12.14).

Питання: З якими з нижченаведених тверджень про капіталізм Ви погоджуєтесь?

Малюнок 12.13. Україна: твердження про капіталізм – 8 позитивних тверджень

Примітка. Всі дані представлені у вигляді відсоткової долі респондентів.

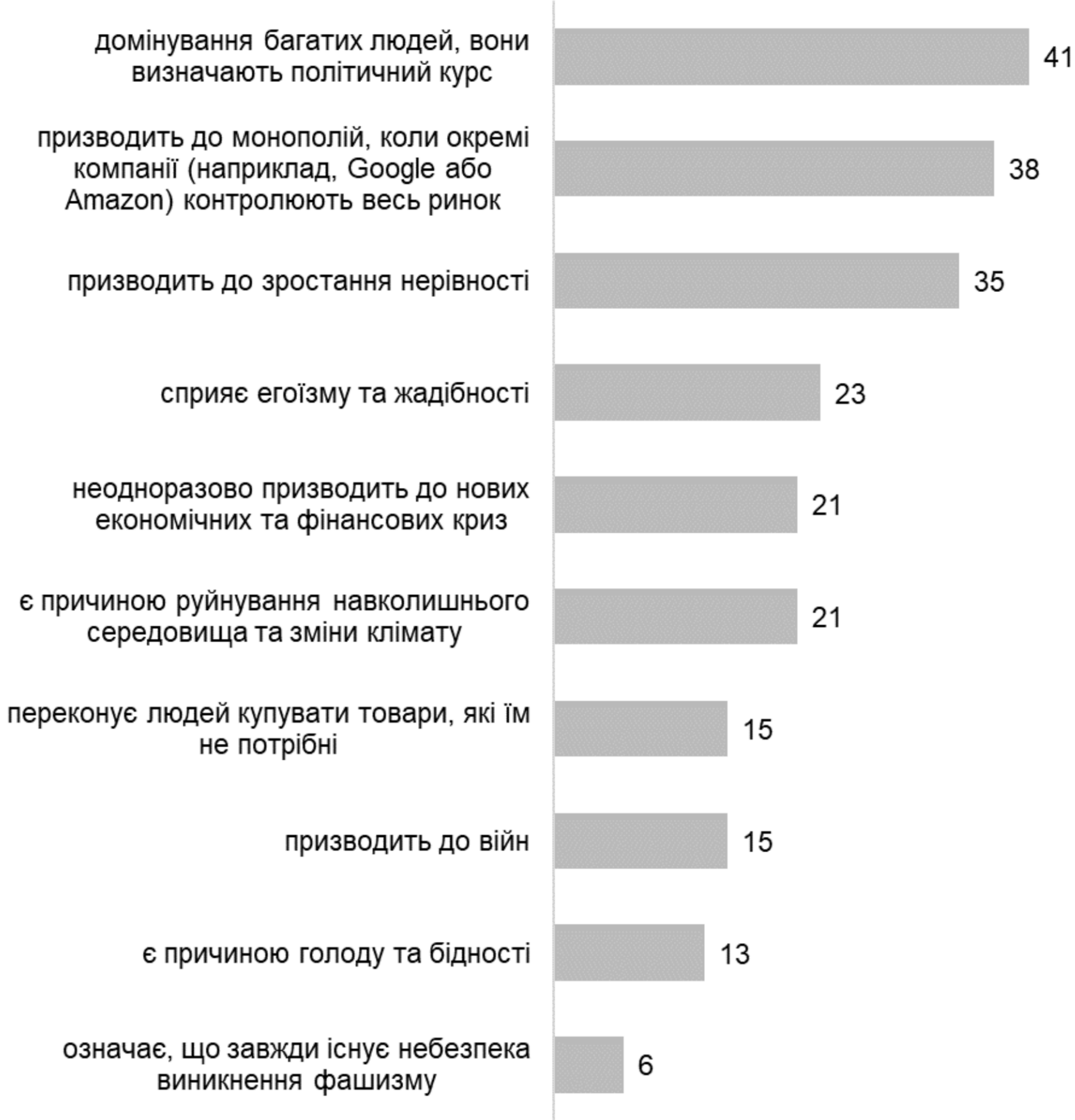
Джерело: Дослідження New Image MG «Ставлення до капіталізму-09.2025».

Питання: З якими з нижченаведених тверджень про капіталізм Ви погоджуєтесь?

Малюнок 12.14. Україна: твердження про капіталізм – 10 негативних тверджень

Примітка. Всі дані представлені у вигляді відсоткової долі респондентів.

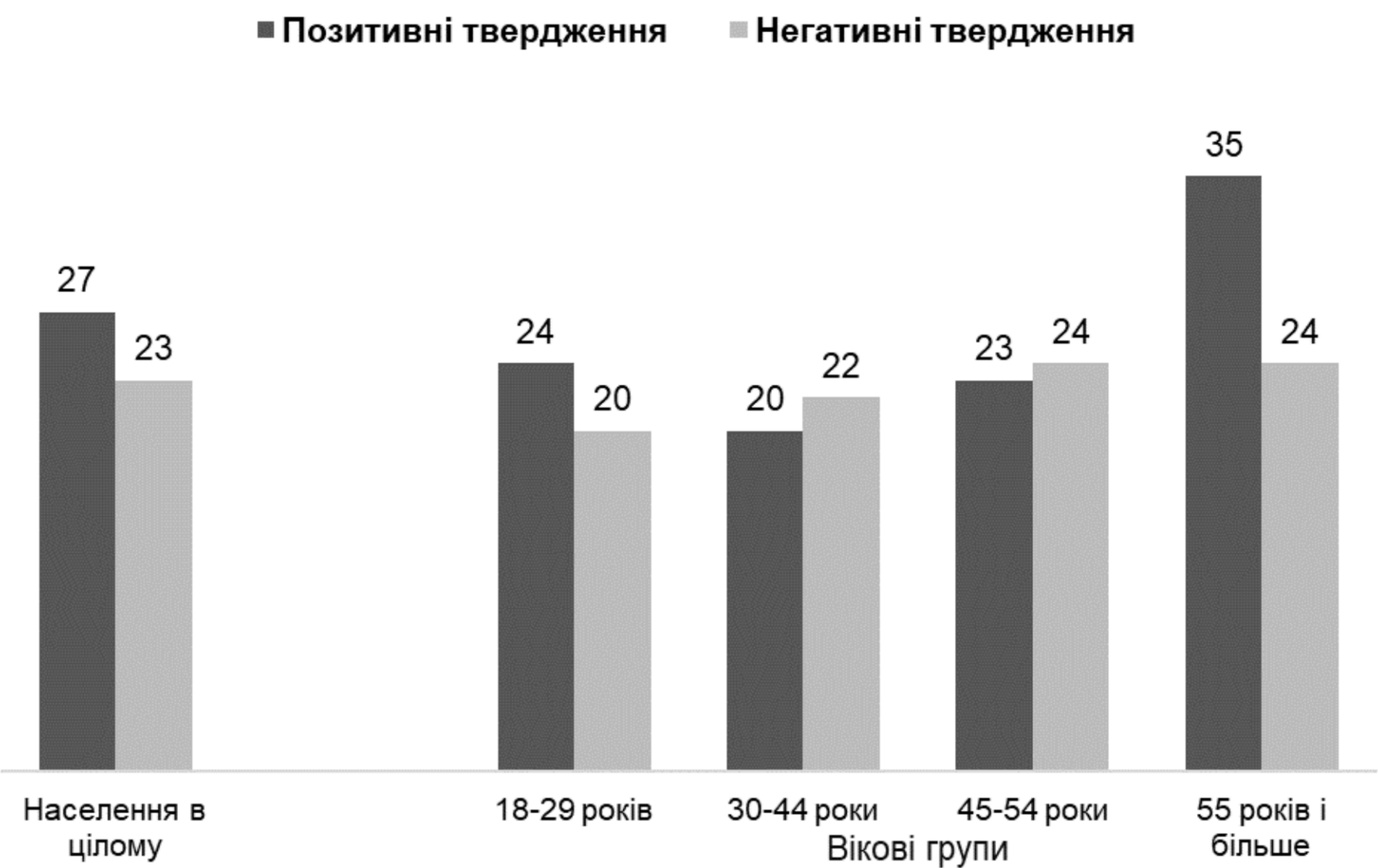
Джерело: Дослідження New Image MG «Ставлення до капіталізму-09.2025».

Позитивне ставлення до капіталізму домінує серед респондентів старшої вікової категорії (55 років і більше), а також серед молоді (18-29 років).

Дещо негативне ставлення до капіталізму продемонстрували респонденти віком 30-44 роки та 45-54 роки: опитані цих вікових груп дещо частіше погоджувалися з негативними твердженнями про капіталізм, ніж з позитивними, але розрив між середніми позитивними й негативними показниками не суттєвий і складає 1-2% (мал. 12.15).

Питання: З якими з нижченаведених тверджень про капіталізм Ви погоджуєтесь?

Малюнок 12.15. Україна: 18 тверджень про капіталізм – аналіз за віковими групами

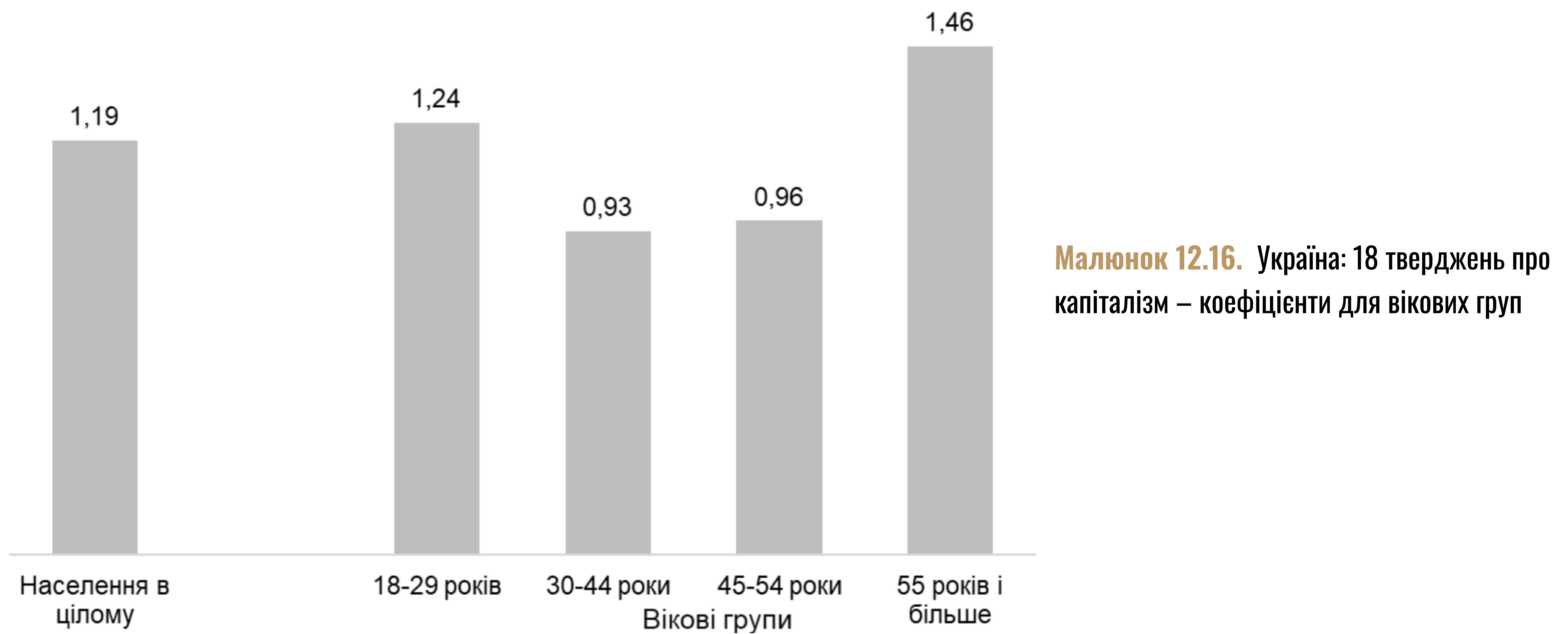
Примітка. Всі дані представлені у вигляді відсоткової долі респондентів.

Джерело: Дослідження New Image MG «Ставлення до капіталізму-09.2025».

Більш показовими є коефіцієнти (нагадаємо, що коефіцієнт нижче 1,0 свідчить про **антикапіталістичні** погляди, вище 1,0 – **прокапіталістичні**). Так серед респондентів віком 30-44 роки коефіцієнт становить 0,93, респондентів віком 45-54 роки – 0,96 – тобто антикапіталістичні погляди дещо домінують над прокапіталістичними, оскільки коефіцієнти майже дорівнюють 1,0.

Серед молоді й старшої вікової групи зафіксовано позитивне ставлення до капіталізму.

Питання: 3 якими з нижченаведених тверджень про капіталізм Ви погоджуєтесь?

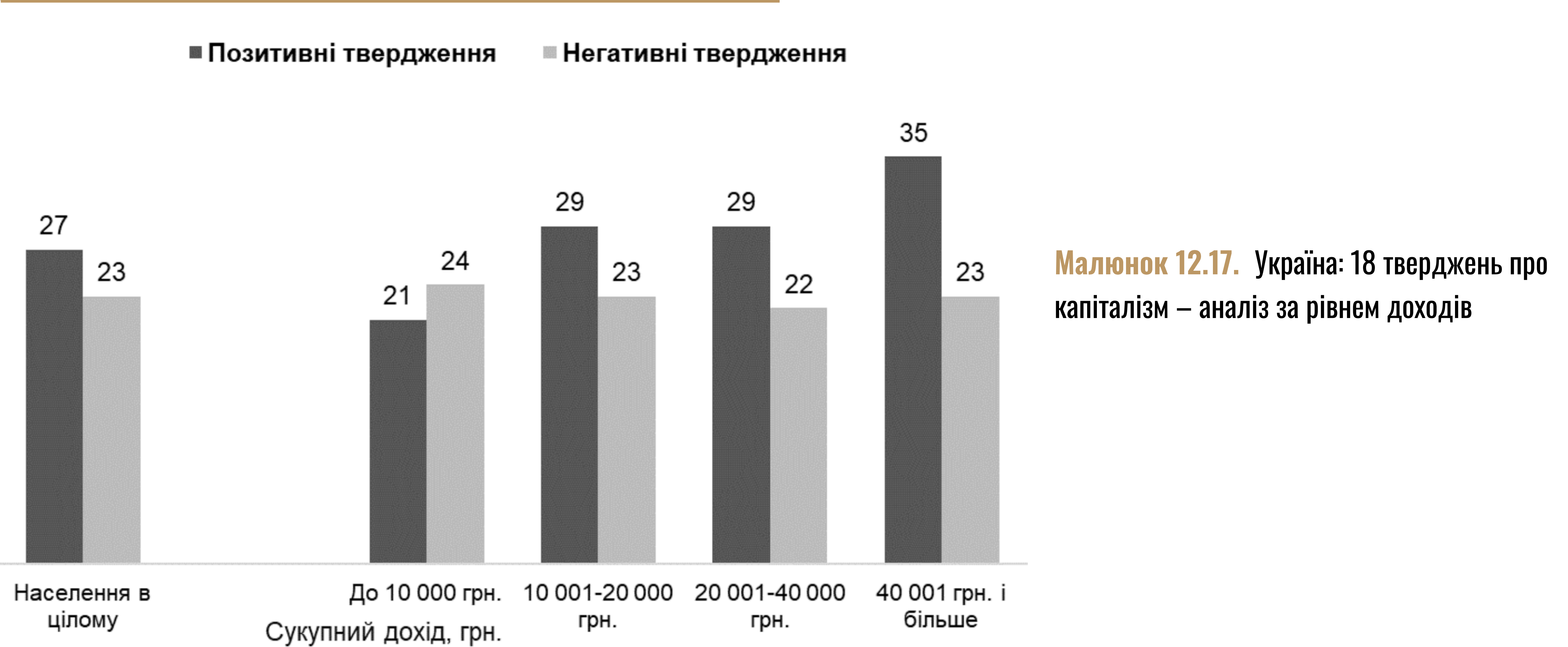

Малюнок 12.16. Україна: 18 тверджень про капіталізм – коефіцієнти для вікових груп

Примітка. Чим нижчий коефіцієнт, тим сильніші антикапіталістичні установки.
Джерело: Дослідження New Image MG «Ставлення до капіталізму-09.2025».

Аналіз відповідей стосовно 18 запропонованих тверджень про капіталізм залежно від рівня доходів респондентів демонструє, що антикапіталістичні погляди домінують серед респондентів з найнижчим рівнем доходів (сукупний середньомісячний дохід родини не перевищує 10 000 грн): 21% підтримки позитивних тверджень, 24% – негативних.

Питання: 3 якими з нижченаведених тверджень про капіталізм Ви погоджуєтесь?

Малюнок 12.17. Україна: 18 тверджень про капіталізм – аналіз за рівнем доходів

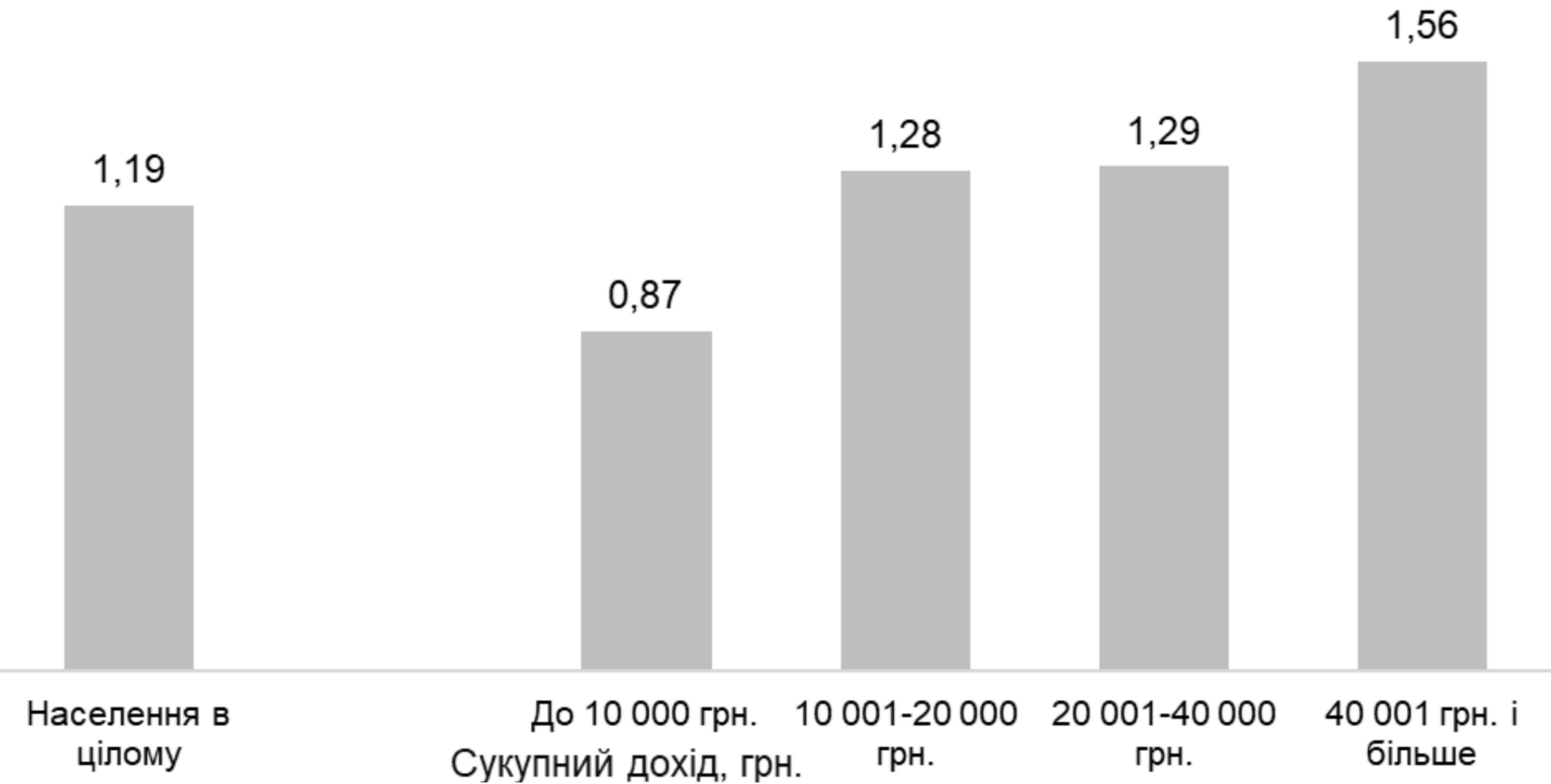
Примітка. Всі дані представлені у вигляді відсоткової долі респондентів.
Джерело: Дослідження New Image MG «Ставлення до капіталізму-09.2025».

Одночасно з підвищенням рівня доходів респондентів зростає коефіцієнт, так серед респондентів з найнижчим рівнем доходів він становить 0,87 (вище зазначалося, що серед цієї групи респондентів домінує антикапіталізм), натомість коефіцієнт для групи респондентів з найвищим рівнем доходів (сукупний середньомісячний дохід перевищує 40 001 гривня) становить 1,56, що є свідченням домінування прокапіталістичних установок.

Серед респондентів з рівнем доходу нижче середнього (10 0001-20 000 гривень) та середнім (20 001-40 000 гривень) теж переважають прокапіталістичні погляди – коефіцієнти становлять 1,28 та 1,29 відповідно (мал. 12.18).

Питання: 3 якими з нижченаведених тверджень про капіталізм Ви погоджуєтесь?

Малюнок 12.18. Україна: 18 тверджень про капіталізм – коефіцієнти для рівнів доходу

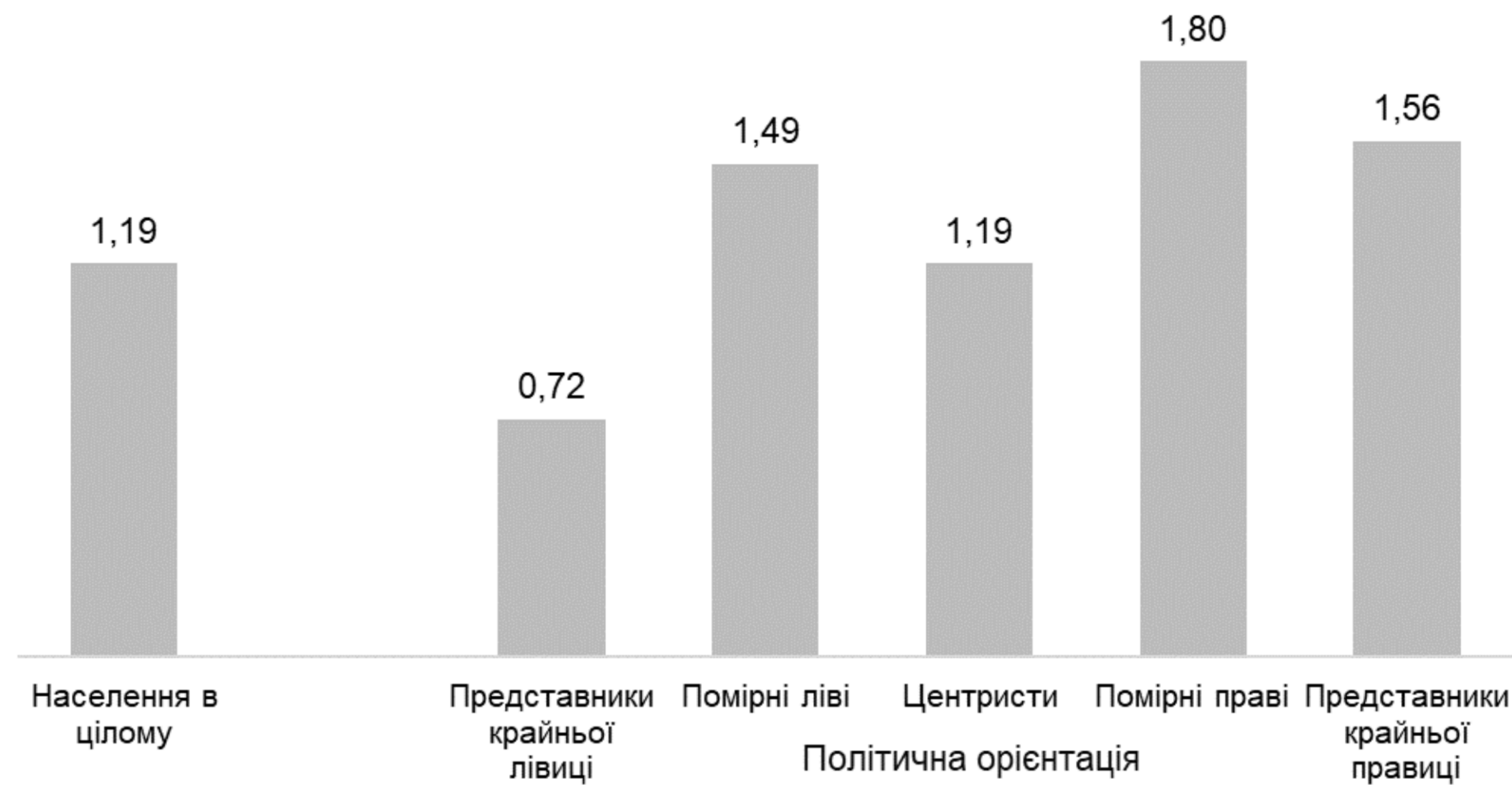

Примітка. Чим нижчий коефіцієнт, тим сильніші антикапіталістичні установки.
Джерело: Дослідження New Image MG «Ставлення до капіталізму-09.2025».

А яка картина вимальовується, коли ми порівнюємо відповіді щодо цих тверджень з погляду класифікації респондентів за спектром «ліві-праві»? Тут простежується аналогічна картина, що й у попередніх питаннях.

- Антикапіталістичні погляди зафіксовані серед представників крайньої лівиці – коефіцієнт 0,72.
- Представники всіх інших груп політичної орієнтації мають прокапіталістичні погляди, особливо яскраво виражений прокапіталізм серед помірних правих – коефіцієнт 1,80
- Найменш яскраво прокапіталістичні погляди виражені у центристів – коефіцієнт 1,19.

Питання: 3 якими з нижченаведених тверджень про капіталізм Ви погоджуєтесь?

Малюнок 12.19. Україна: 18 тверджень про капіталізм – коефіцієнти за політичною орієнтацією

Примітка. Чим нижчий коефіцієнт, тим сильніші антикапіталістичні установки.
Джерело: Дослідження New Image MG «Ставлення до капіталізму-09.2025».

Гендерний фактор

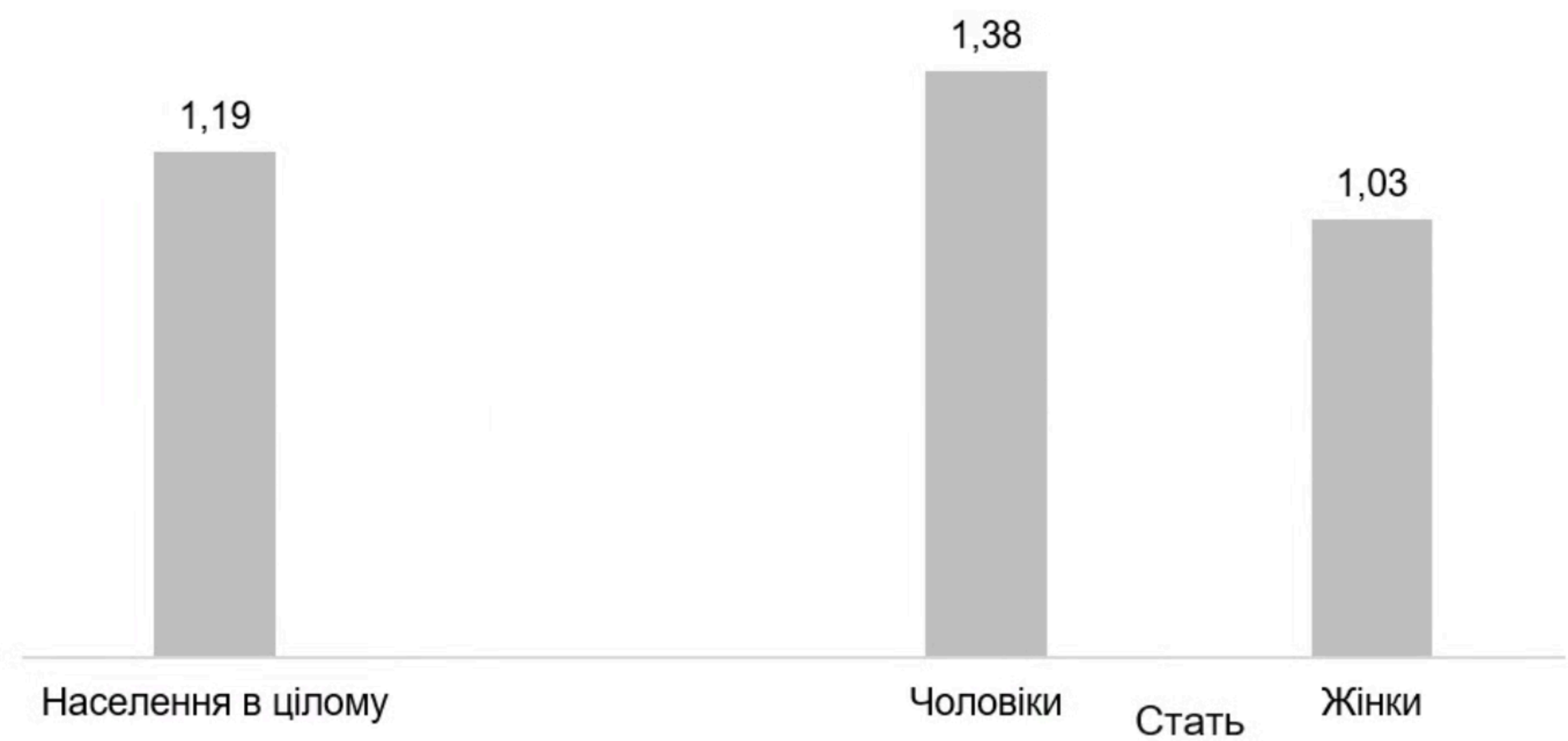
Як зазначалося вище, зафіксовано певну залежність щодо ставлення до ринкової економіки від статі респондентів – чоловіки транслюють проринкові погляди на користь вільної економіки, натомість жінки підтримують сильну роль держави в економіці.

Ця тенденція спостерігається й у відповідях позитивних та негативних твердженнях про капіталізм.

Хоча респонденти обох статей мають прокапіталістичні погляди, чоловіки частіше за жінок транслювали свою прихильність прокапіталізму, про що свідчать коефіцієнти: коефіцієнт для чоловіків становить 1,38, при цьому для жінок коефіцієнт становить 1,03 (мал. 12.20).

Питання: 3 якими з нижченаведених тверджень про капіталізм Ви погоджуєтесь?

Малюнок 12.20. Україна: загальні коефіцієнти для установок відносно капіталізму – аналіз за статтю

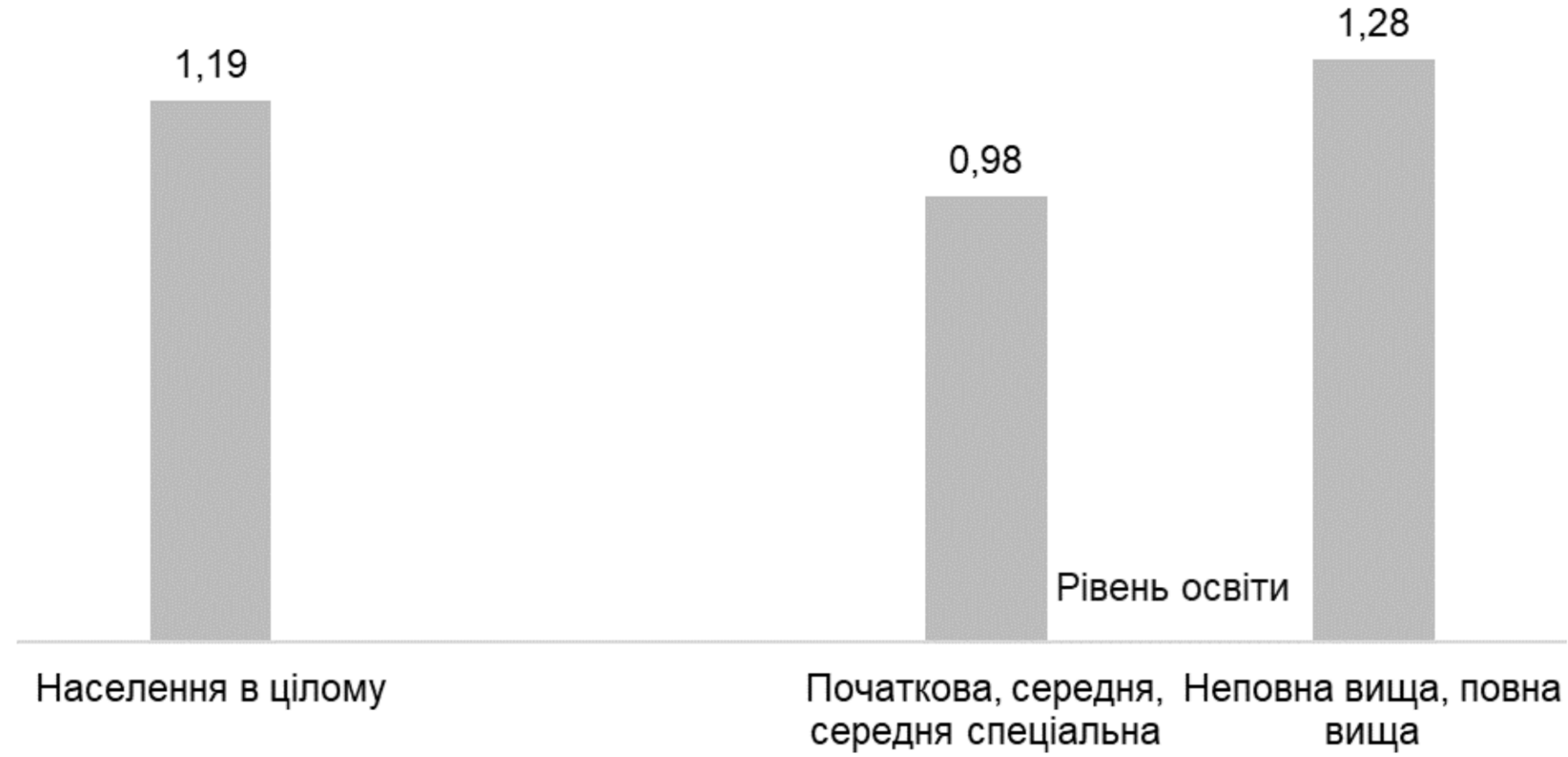
Примітка. Чим нижчий коефіцієнт, тим сильніші антикапіталістичні установки.
Джерело: Дослідження New Image MG «Ставлення до капіталізму-09.2025».

Вплив освіти на погляди

Рівень освіти також впливає на про- чи антикапіталізм.

Респонденти з неповною вищою та повною вищою освітою мають коефіцієнт 1,28, тобто транслюють прокапіталістичні погляди, натомість респонденти з нижчим рівнем освіти мають коефіцієнт 0,98 – цей коефіцієнт дуже наближений до 1,0, але одночасно свідчить про певне домінування антикапіталістичних поглядів серед цієї групи респондентів.

Питання: 3 якими з нижченаведених тверджень про капіталізм Ви погоджуєтесь?

Малюнок 12.21. Україна: загальні коефіцієнти для установок відносно капіталізму – аналіз за рівнем освіти

Примітка. Чим нижчий коефіцієнт, тим сильніші антикапіталістичні установки.
Джерело: Дослідження New Image MG «Ставлення до капіталізму-09.2025».

Теорії змови й ставлення до капіталізму

Прихильники теорій змови – це люди, які вважають, що будь-яка подія чи ситуація – наприклад, криза чи пандемія є результатом таємного плану, розробленого впливовими й могутніми людьми. «Теорія змови, – йдеться в одному з визначень, – це припущення про те, що окремі особи або група осіб, які вважаються впливовими, впливають на основні події у світі, цілеспрямовано завдаючи шкоди населенню і тримаючи його в невіданні щодо своїх справжніх цілей»³.

У ході масштабного емпіричного дослідження німецькі соціальні психологи Роланд Імхофф та Мартін Брудер встановили: «Конспірологічний менталітет можна розуміти як узагальнену політичну установку, відмінну від усталених політичних установок, таких як правий авторитаризм та орієнтація на соціальне домінування»⁴.

Прибічники теорій змови відчують сильну ворожість до впливових соціальних груп чи груп, які вони сприймають як впливові. Проведений дослідниками аналіз показав чітку кореляцію між конспірологічним мисленням та наступними висловлюваннями:

- «у більшості світових проблем винні транснаціональні корпорації»;
- «усім у світі було б краще, якби було менше міжнародних фінансових спекулянтів»;
- «піддавшись жадібності, керівники компаній втратили всю свою мораль»⁵.

Як видно з цих висловлювань, конспірологічний менталітет тісно пов'язаний з пошуком цапів-відбувайлів. У ході міжнародного дослідження в одинадцяти країнах з'ясувалося, що люди, схильні до соціальної заздрості, набагато частіше, ніж не схильні до неї, погоджуються із твердженням: «Надбагаті люди, які хочуть все більше і більше влади, винні у багатьох проблемах у світі, наприклад, у фінансових кризах чи гуманітарних кризах»⁶.

Серед питань, використаних в міжнародному опитуванні Ipsos MORI питала у всіх респондентів чи згодні вони або не згодні з такими твердженнями:

- «Насправді, політики нічого не вирішують. Вони є маріонетками, якими таємно із-за лаштунків керують могутні сили»;
- «Багато речей у політиці можна правильно зрозуміти, лише знаючи, що за ними стоїть масштабний план, про який більшість людей зазвичай не знає».

Саме ці питання були поставлені й в процесі проведення опитування серед українців.

За допомогою факторного аналізу на основі відповідей на 6 з 18 тверджень про капіталізм була побудована шкала антикапіталізму. Це дозволило визначити, хто з наших респондентів є яскраво вираженим противником капіталізму, а хто яскраво вираженим прихильником капіталізму.

Виявилося, що в Україні яскраво виражені противники капіталізму згодні з наведеними вище твердженнями щодо існування теорії змови сильніше, ніж яскраво виражені прихильники капіталізму.

Розділивши частки респондентів, згодних із цими твердженнями, ми отримали коефіцієнт 1,26 для яскраво виражених прибічників капіталізму та вищий коефіцієнт 4,38 для яскраво виражених противників капіталізму (мал. 12.22).

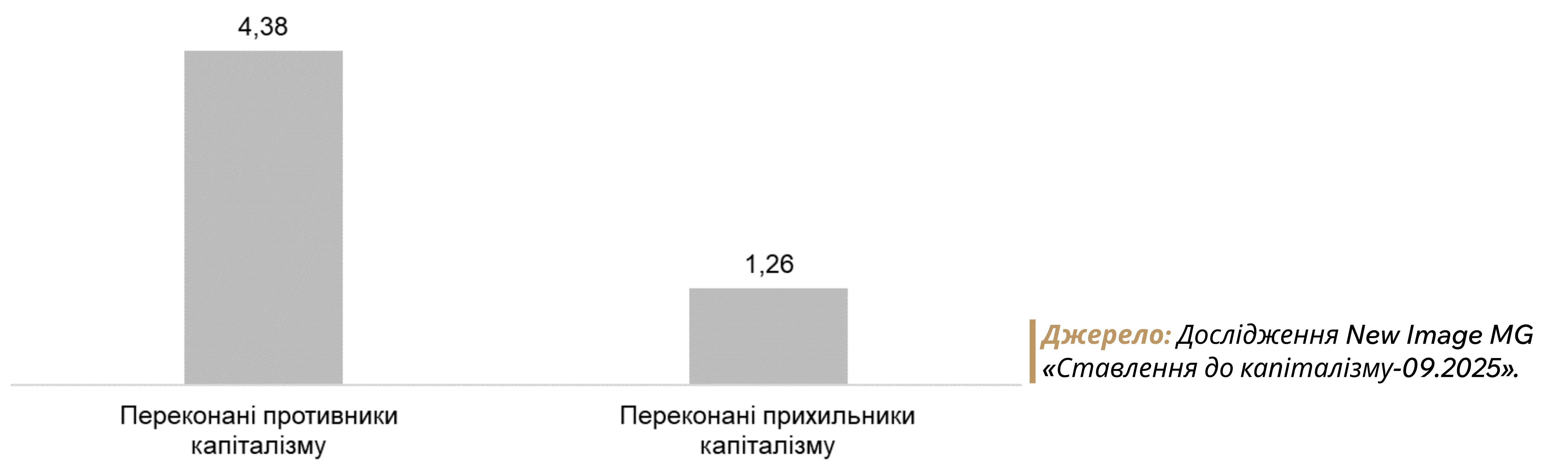
³Nocun / Lamberty, 18

⁴Imhoff / Bruder

⁵Ibid

⁶Zitelmann, *The Rich in Public Opinion*

Малюнок 12.22. Україна: антикапіталістичні установки та схильність вірити в теорію змови, яка розділена на середню відсоткову частку респондентів, які не погоджуються з обома твердженнями.

Конспірологічний коефіцієнт: середня відсоткова частка респондентів, що погоджується з двома наступними твердженнями:

- «Насправді, політики нічого не вирішують. Вони є маріонетками, якими таємно із-за лаштунків керують могутні сили»;
- «Багато речей у політиці можна правильно зрозуміти, лише знаючи, що за ними стоїть масштабний план, про який більшість людей зазвичай не знає».

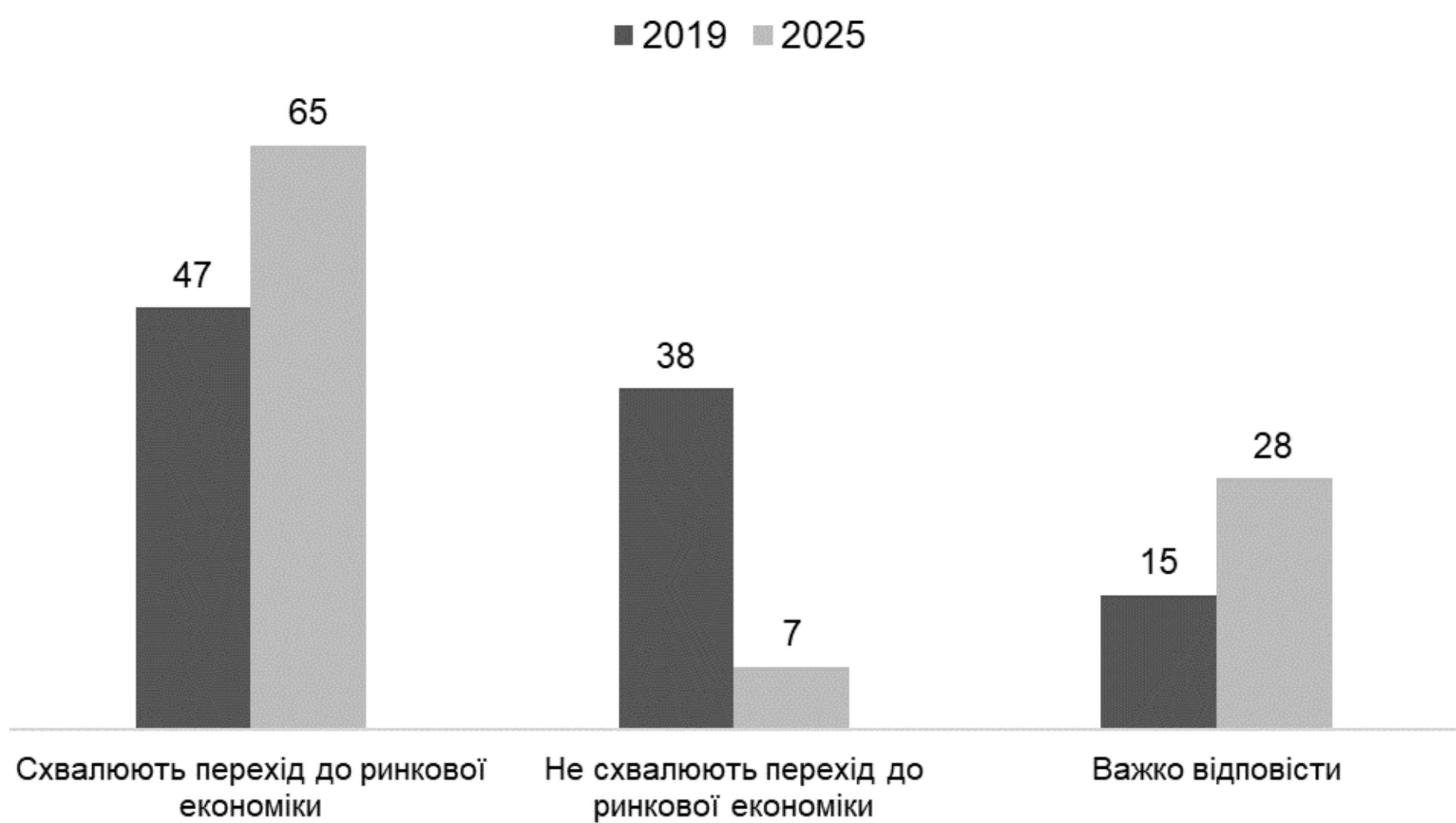
Схвалення переходу до ринкової економіки — порівняння 2019 та 2025 років

У 2019 році Pew Research Center проводив опитування у 17 країнах, в тому числі й в Україні, в процесі дослідження респондентам було поставлено питання – Чи схвалюють вони перехід до ринкової економіки.

Під час проведення опитування про капіталізм в Україні дослідницька агенція New Image MG також поставила питання щодо схвалення переходу до ринкової економіки.

65% респондентів дослідження відповіли, що схвалюють такий перехід – спостерігаємо зростання частки тих, хто схвалює перехід до ринкової економіки у 2025 році у порівнянні з 2019 роком.

Частка тих, хто не схвалює перехід до ринкової економіки, складає 7%; одночасно збільшилася частка тих, хто не зміг визначитися з відповіддю на це питання (мал. 12.23).

Малюнок 12.23. Україна: частка тих, хто схвалює / не схвалює перехід до ринкової економіки – порівняння даних 2019 та 2025 років.

Примітка. Всі дані представлені у вигляді відсоткової долі респондентів.
Джерело: Дослідження у 17 країнах Pew Research Center у 2019 році та дослідження New Image MG «Ставлення до капіталізму-09.2025».

ВИСНОВКИ

Значний обсяг даних може збити з пантелику, тому має сенс узагальнити все у кількох цифрах, у яких сконцентровано 34 відповіді на три блоки питань (6 тверджень про економічну свободу, 10 асоціацій з капіталізмом, 18 тверджень про капіталізм).

- **Продержавні та проринкові твердження**

Як видно на графіку щодо продержавних та проринкових тверджень (мал. 12.3 показники «населення в цілому»), установки на користь **економіки вільного ринку підтримали 26%** респондентів в Україні, на користь **сильного державного** втручання в економіку – **20%**. Це дає коефіцієнт 1,31.

Нагадаємо, що коефіцієнт менш як 1,0 означає, що переважають антикапіталістичні думки, тоді як коефіцієнт понад 1,0 означає, що переважають прокапіталістичні думки.

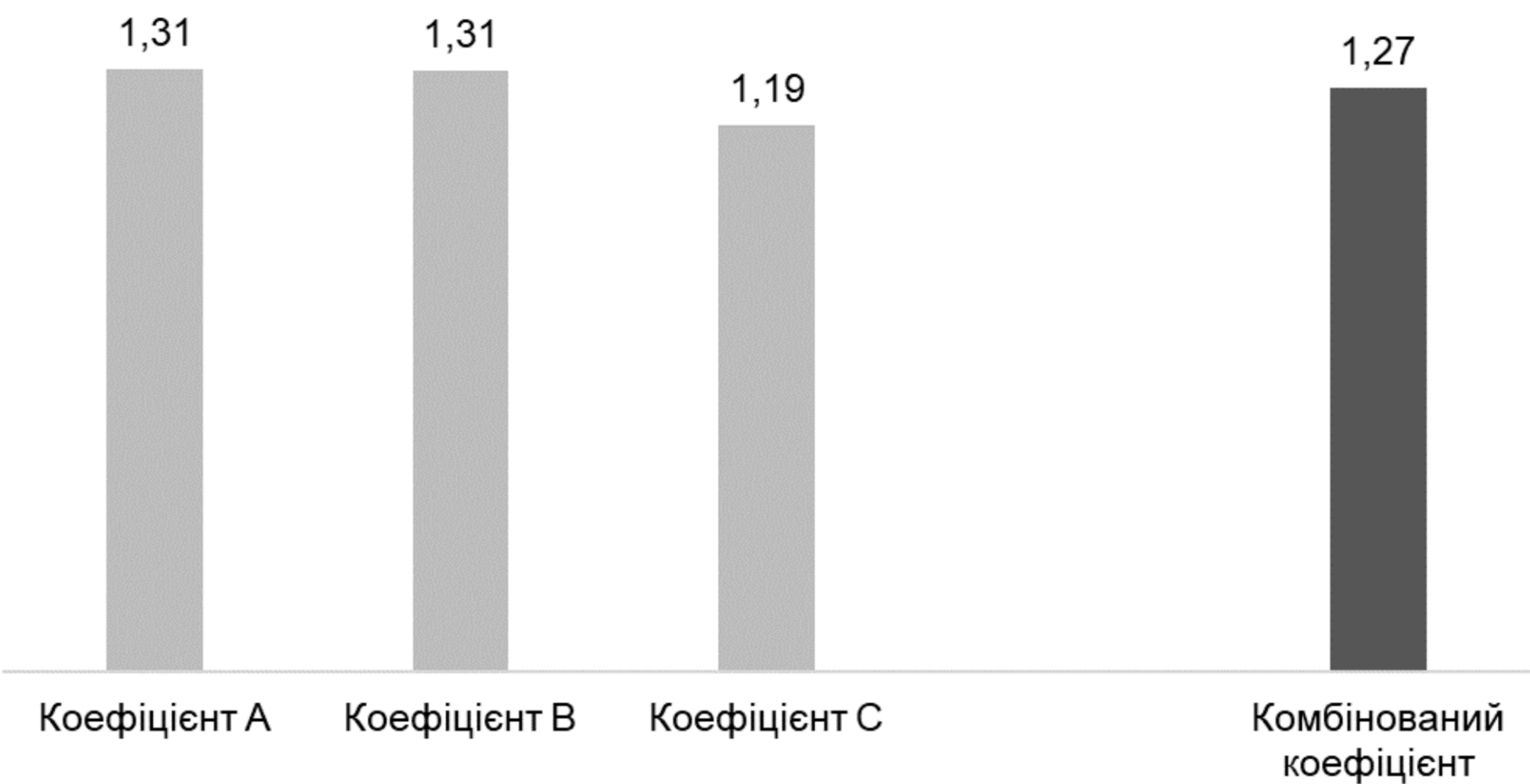
- **Асоціації з капіталізмом**

Блок питань про асоціації з капіталізмом показав, що в середньому 69% українців асоціюють з поняттям «капіталізм» позитивні терміни, такі як «Широкий асортимент товарів», «Інновацій», «Прогрес», «Процвітання» тощо. Натомість негативні терміни, такі як «Жадібність», «Корупція», «Байдужість» тощо, згадують 53% опитаних (мал. 12.9 показники «населення в цілому»), відповідно отримуємо також коефіцієнт 1,31.

Щодо відповідей на 18 тверджень про капіталізм, з позитивними твердженнями в середньому погодилися 27% респондентів в Україні, з негативними – 23% (мал. 12.15 показники «населення в цілому»), відповідно отримуємо коефіцієнт 1,19.

Всі три вищезазначених коефіцієнти чітко свідчать про домінування прокапіталістичних поглядів та настроїв в Україні.

Якщо об'єднати коефіцієнти з економічної свободи та двох питань про капіталізм, то отримаємо загальний комбінований коефіцієнт 1,27 (мал. 12.24), комбінований коефіцієнт в Росії становить 0,62, що свідчить про значну різницю у поглядах між українцями та росіянами.

Малюнок 12.24. Україна: Коефіцієнт ставлення до капіталізму – загальний огляд

Примітка. Чим нижчий коефіцієнт, тим сильніші антикапіталістичні установки.

Джерело: Дослідження New Image MG «Ставлення до капіталізму-09.2025».

Коефіцієнт А: Середня кількість висловлювань на користь ліберальної економічної системи, поділена на середню кількість висловлювань на користь економічної системи, контрольованої державою (без використання терміну «капіталізм»).

Коефіцієнт В: Середнє значення позитивних асоціацій з терміном «капіталізм», поділене на середнє значення негативних асоціацій із терміном «капіталізм».

Коефіцієнт С: Середня кількість позитивних висловлювань про капіталізм, поділений на середню кількість негативних висловлювань про капіталізм.

Комбінований коефіцієнт для ставлення до капіталізму: $(A+B+C)/3$.

Зв'язок між конспірологічним мисленням та антикапіталізмом очевидний: противники капіталізму більше згодні з теоріями змови, ніж прихильники капіталізму. Подібні тенденції переважають у всіх інших країнах, де проводилося дослідження.

Однак, попри те, що українці пережили крах радянської системи та десятиліття соціалістичного устрою, їхні ціннісні орієнтації демонструють достатньо яскраво виражену прокапіталістичну спрямованість.

Це також проявляється у схильності до приватної ініціативи, підприємництва та особистої відповідальності за результати своєї праці. На відміну від сусідніх країн із більш традиційними авторитарними чи централізованими моделями, українці, формуючи своє ставлення до економіки, проявляють готовність покладатися на ринок, а не виключно на державне регулювання.

Така орієнтація має кілька джерел.

По-перше, історичний досвід переходу від планової економіки до ринкової створив у населення чітке усвідомлення, що ефективність і добробут залежать від особистих зусиль та підприємливості. По-друге, процес приватизації та розвитку малого і середнього бізнесу дозволив українцям на практиці відчутти переваги приватної власності та конкурентного середовища. По-третє, сучасна глобалізація та вплив європейських цінностей посилюють прагнення до економічної свободи, стимулюючи населення оцінювати ринкові механізми як інструмент особистого розвитку та добробуту.

Результати цього дослідження також підтверджують прокапіталістичні погляди українців, і це стосується як молодого покоління, так і представників старших вікових груп.

Водночас попри прагнення до ринкових інструментів, українці цінують баланс між особистою свободою та суспільним добробутом, демонструючи помірковану, але стійку прихильність до капіталістичних принципів. Такий феномен робить Україну унікальною на пострадянському просторі країною з помітною орієнтацією на економічну свободу, що контрастує з сусідньою Росією, де прихильність до централізованих, авторитарних моделей економіки залишається більш вираженою.

Дослідження засвідчило, що навіть під час повномасштабної війни українці продовжують показувати стійку тенденцію до зростання підтримки капіталістичних поглядів та методів трансформації економіки країни з планової (соціалістичної) до ринкової, які, за умови виконання рекомендацій від Міжнародного Інституту Свободи, заснованих на принципах Австрійської економічної школи, допоможуть Україні досягти процвітання й добробуту, увійшовши до клубу багатих, вільних та розвинених країн світу.

ПОРТЕТ РЕСПОНДЕНТІВ

Стать, N = 1000, %

■ Чоловік ■ Жінка

Вік, N = 1000, %

■ 18-29 ■ 30-44 ■ 45-54 ■ 55 та більше

Наявність дітей до 16 років, які проживають разом з респондентами, N = 1000, %

■ Так, є діти до 16 років ■ Ні, немає дітей до 16 років

Сімейний стан, N = 1000, %

Рівень освіти. N = 1000. %

Тип зайнятості на цей час, N = 1000, %

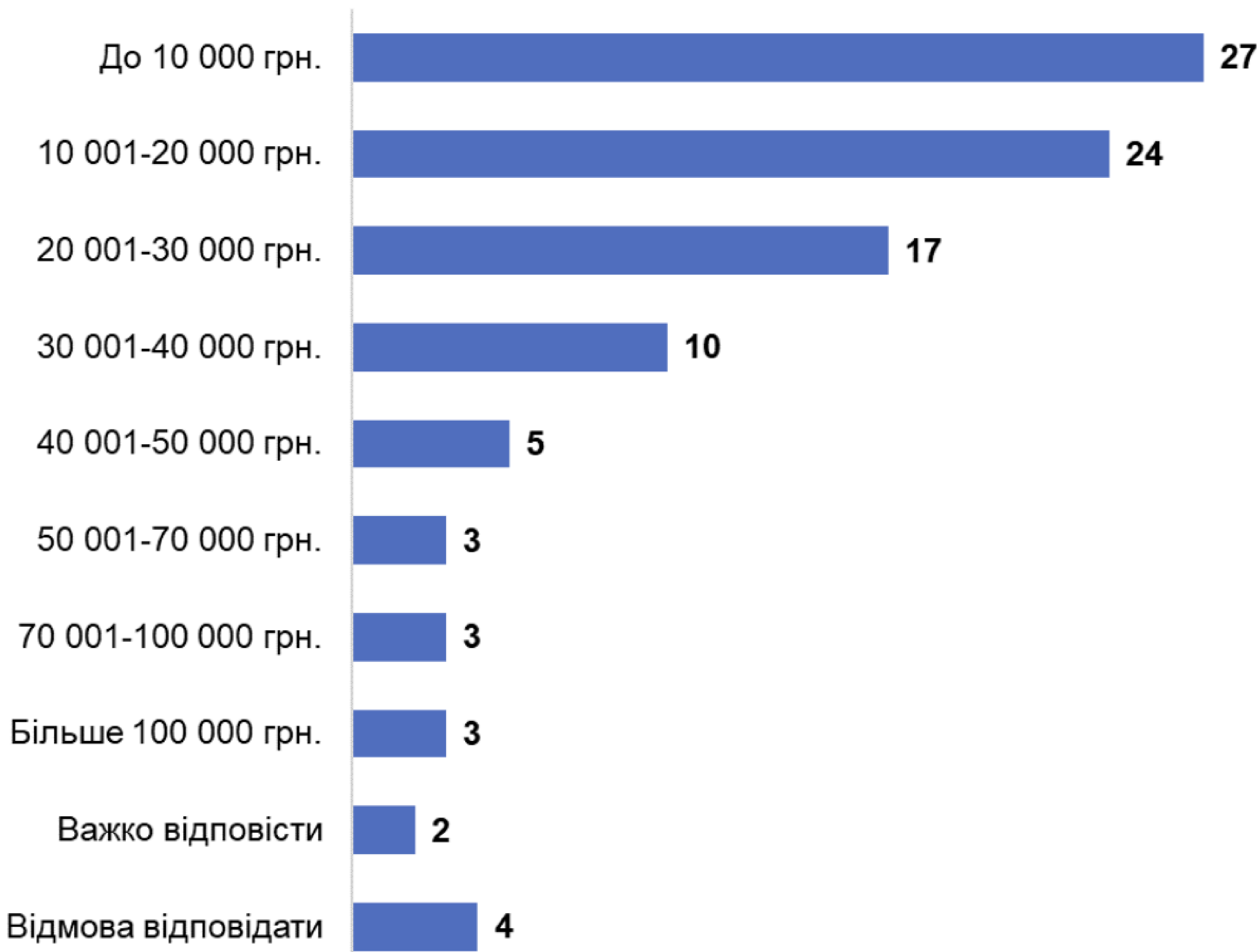
Матеріальне становище родини на даний час, N = 1000, %

Самооцінка рівня середнього сукупного доходу родини, N = 1000, %

Сума, яку складає середній сукупний дохід усіх членів родини, N = 1000, %

Про Міжнародний Інститут Свободи (ILI)

Міжнародний Інститут Свободи (ILI) — незалежний, некомерційний, позапартійний, мозковий центр, діяльність якого спрямована на популяризацію, розвиток, зміцнення ідей та цінностей свободи шляхом експертних досліджень та практичних рішень для економіки та політики України, інших країн Європи та світу.

Об'єктами наукових досліджень ILI є теорія та практика економічного розвитку, транзит економік країн від соціалістичної (радянської) моделі до капіталістичної, роль і місце людини, бізнесу та держави у створенні багатства та процвітання, а також свобода як ключовий нематеріальний актив XXI століття.

Щороку Інститут створює оригінальні інструменти для оцінки різних аспектів економічної діяльності Людини, Бізнесу та Держави для поліпшення якості державного управління, економічної політики, механізмів взаємодії власників, інвесторів, виробників, підприємців та споживачів.

- Індекс національної економічної безпеки
- Індекс економіки здорового глузду
- Індекс соціального добробуту

Для реалізації своєї місії одним із напрямків діяльності ILI є проведення різноманітних заходів за участі найкращих експертів для обговорення актуальних проблем сьогодення. Індeksi, дослідження та дописи експертів Інституту, анонси подій розміщуються на офіційному вебсайті www.ilibertyinstitute.org, а також на сторінках соціальних мереж Інституту.

<https://www.ilibertyinstitute.org/>

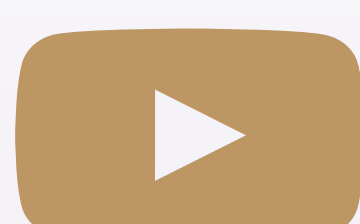
<https://www.facebook.com/ilibertyinstitute>

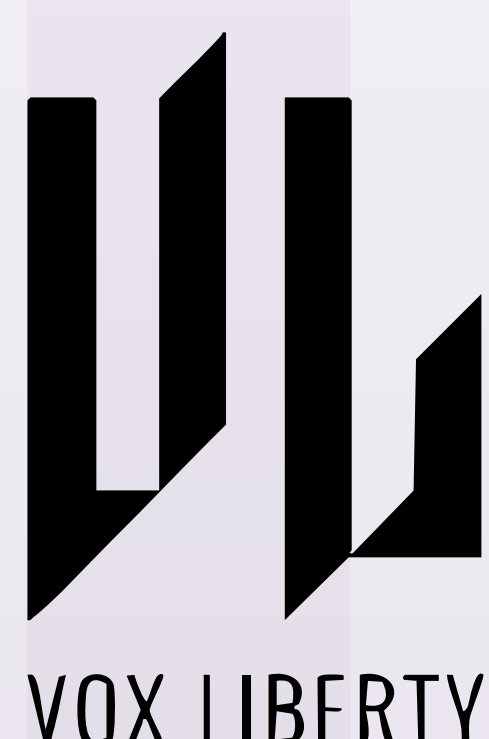
<https://x.com/ilibertyinst>

<https://www.linkedin.com/company/ilibertyinstitute/>

<https://www.youtube.com/@ilibertyinstitute/featured>

VoxLiberty - телеграм канал для скептиків, економістів і просто вільних людей. Новини для тих, хто шукає аналітику без цензури і пропаганди.

